ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

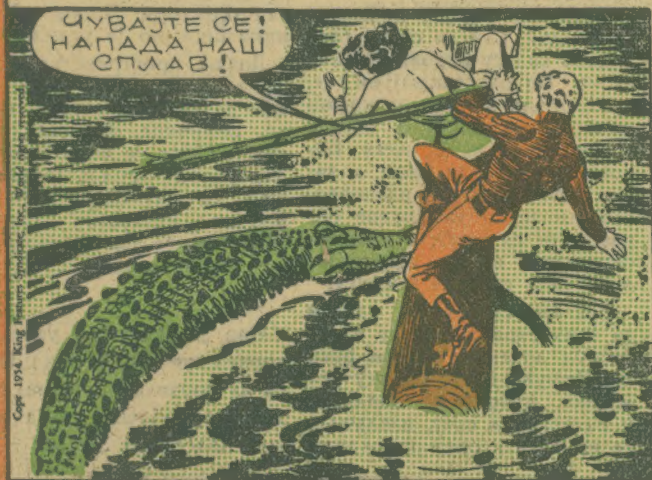
Година XXII — Број 430
Субота, 26 март 1960 год.

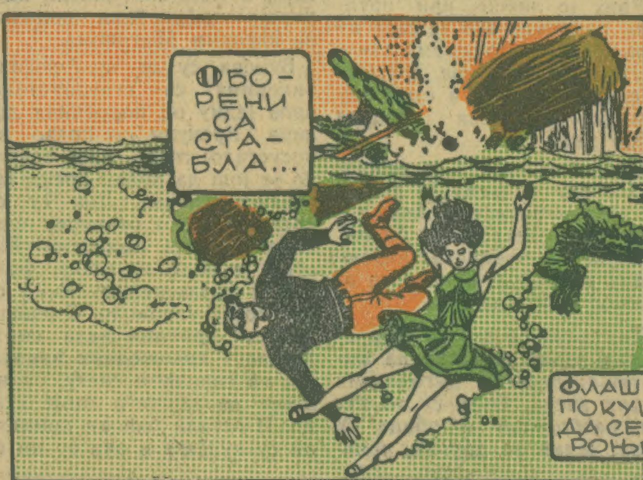
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

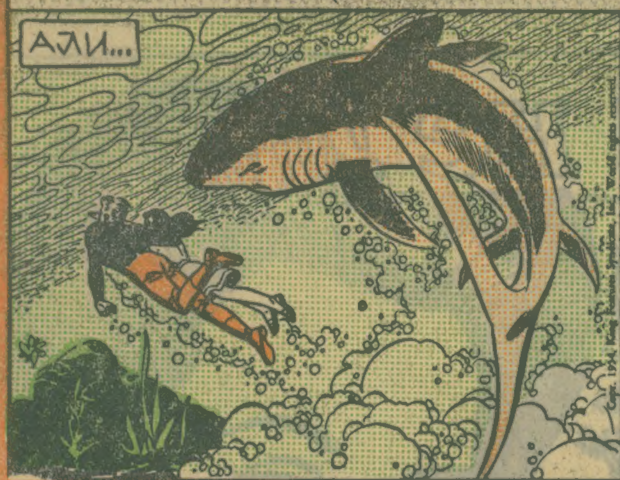

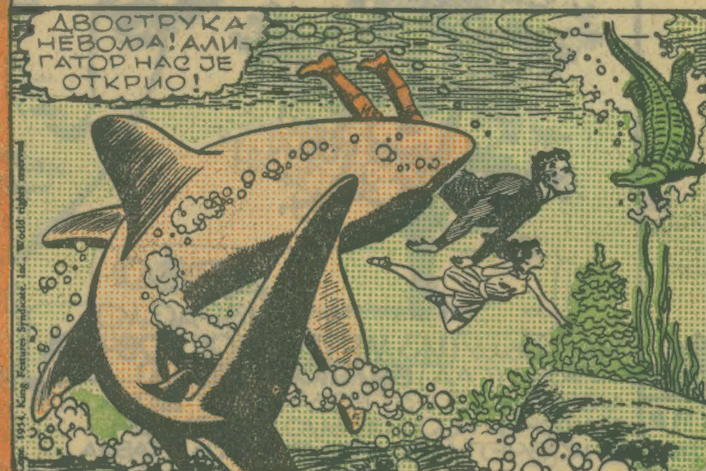

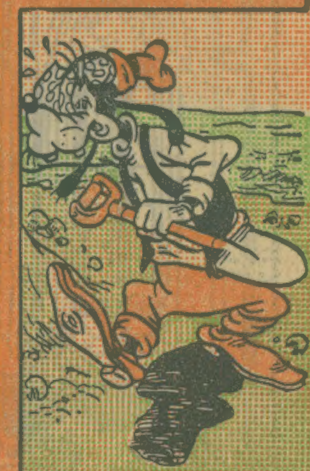

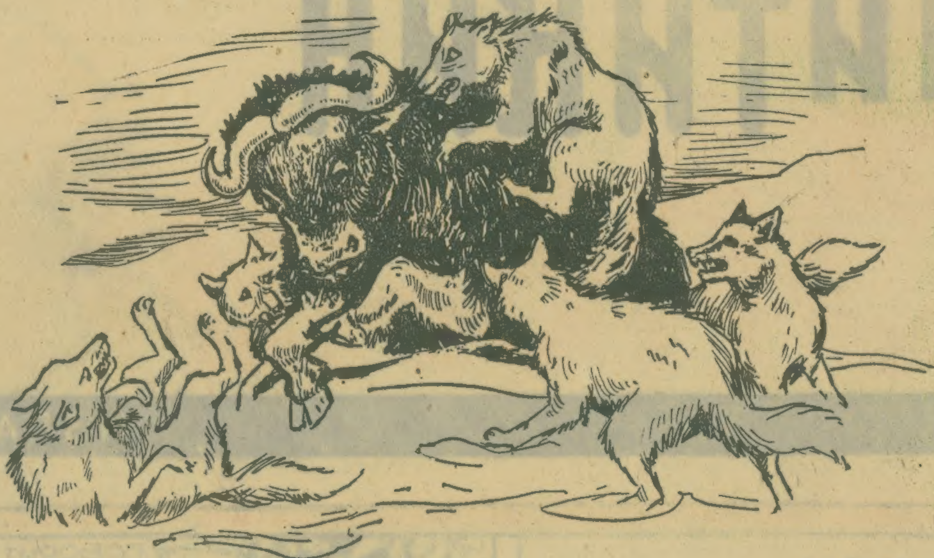

У ОВОМ БРОЈУ:

У ДАЛЕКОЈ ХАДСОНОВОЈ ЗЕМЉИ

Стојимо на утабаној заравни. У сипкавом снегу дубок и широк траг као тамна бразда протеже се дуж источне стране планинског ланца залива Мускокс-фјорда. Стадо мошусних бикова, прошло је овуда и већ стигло до треће попречне долине — у овом пустом делу Гренланда долине и горе немају имена. Три дана и ноћи стадо лута тражећи храну.

До зимске хране — свенуле траве и смрзлих ива, може се доћи једино тамо где је снег сипкав и не много дубок. Кад су почеле зимске буре, у равницама се образовала на снегу тврда, ледена кора. Од дебелих масних слојева, који су се током лета слагали на леђима, око ребра и на трбуху животиња, није остало ништа. И мишићи су већ ослабили. Бикови изгледају мршави и изнурени — жиле и кости покривени кожом.

Марш кроз белу пустињу захтева много снаге од изгладнелих животиња. На њиховој дугачкој црној длаци висе, једна до друге, дуге провидне леденице. Треба носити и тај терет. Али стадо се креће мудро, у ланцу: на челу су два млада бика, за њима три младе биволице, затим женке са младима и као последњи огроман бик — предводник. Млади бикови на челу смењују се с времена на време.

То је поредак у нормалним приликама. Али, ако терен постане непроходан, на чело ће стати предводник, јер он има искуства и добро познаје ћуди снега.

Траг који стадо оставља на равници прав је готово као стрела, постаје вијугав тек кад наиђе на нераван терен, а прекида се кад бикови почну да разгрћу снег да би дошли до хране. Ње има само на планинској падини и кад ту наиђу на бусен траве бикови копају својим широким копитама уоколо све до замрзлог слоја, па још и даље док не дођу до корена.

Кад стадо настави пут, ту се сјате зечеви и снежне јаребице, ти беспомоћни „паразити“, скупљачи мрвица, да се погосте ако је нешто остало.

Стадо се креће полако и тешко подножјем планине. Полако али упорно. Мала дружина бори се за живот у најсуровијем пределу на земљи. Понекад животиње лежу на снег и одмарају се, исцрпене али упорне. Очи су потамнеле од глади, њушке покривене ињем, а свуд око њих бела пустиња. Али, негде напред, снега је можда мање.

Фебруарских дана с највише планине Хадсонове Земље могло се приметити много таквих стада како се крећу преко снегом завејаног пространства. Потсећала су на мале црне пужеве који, не заустављајући се, миле преко бескрајне белине.

Отпадник од стада

Отприлике на миљу иза стада ишао је усамљени бик. Велик и снажан, од четири или пет година, с великим роговима и јаким, мишићавим вратом. Ишао је по трагу, не журећи се, увек на истом отстојању од стада. Није био дебео, али од мршавости далеко. Много хране није налазио, а ни много снаге није трошио.

Увек је лакше ићи пртином, нарочито ако је снег дубок. Међу животињама такође има таквих које другима препуштају труд, а саме иду позади користећи плодове туђег рада.

Овај бик такође је припадао стаду. У њему је дошао на свет и порастао. Али, одбио се од њега да не би морао да се покорава закону стада и дели дужности са осталим мужјацима.

Тих дана са севера се кретала и једна друга група животиња: десетак дугодлаких белих звери. Били су то вуци, разбојници и убице. У низу, један за другим, трчали су преко планина и долина. Они су такође тражили храну, али су, често, убијали из пуке жеље за убијањем и јели само најбоље залогаје са својих жртава. Тамо где би прошли остајали су крвави трагови. Кад зачује глас вука лисица се прибија уз стену, зец се дубље зарива у снег, а мошусни бикови заузимају одбранбени положај на високим бреговима.

Вукови су се приближили биковима са североистока, кроз једну од попречних долина. Кренули су право на посустало стадо. Али, требало је још да пређу преко залеђеног залива. Док су се кретали преко равнице, предводник их је приметио. Високо је подигао главу, фркнуо и унезвереним очима обазрео се унаоколо. С равнице се приближавала смрт: дванаест крвожедних ђавола. Ту, на сипкавом снегу, он не може да заштити своје стадо. И остали бикови приметили су курјаке и очи су им се рашириле од страха. Телад су пригушено мукала. Али су сви стајали мирно: предводник још није дао знак за одбрану. А он се поново огледао на све стране и — као да је нашао оно што је тражио. На крају равнице уздизао се невелики брежуљак. Треба се на њега попети.

Трка за живот

Предводник је јурнуо и његово огромно тело потресли су тешки скокови. Стадо је трчало за њим. Доле, преко равнице, јурио је чопор вукова. И он је хитао да се дочепа брежуљка: била је то трка за живот.

Мошусни бикови победили су у трци. Стигли су на брежуљак кад су вукови прешли залив. Не заустављајући се, предводник је стао да кружи по врху брдашца, а остали су се угледали на њега. Бикови су утабали снег, а затим заузели ратни распоред: стојећи један уз другог образовали су круг, с главама окренутим према непријатељу. Телад су била у кругу.

Вукови су одмах напали са свих страна, али су их одасвуд дочекали оштри рогови. Пењући се уз падину брежуљка, дубоко су западали у растресити снег, извлачили се из њега и опет пропадали, док су се бикови на утабаном снегу кретали лако. Један вук налетео је на рог и био одбачен далеко устрану.

Најзад су се вукови повукли. Чучнувши у подножју брежуљка, злокобно и гласно су завијали. Морали су да крену даље да би потражили срећу на белим равницама, тамо где нема брежуљака. Упутили су се трагом који су бикови начинили.

Чувши њихов урлик, млади усамљени бик је застао. Уплашено се освртао око себе и фрктао. Смрт је била близу, а он немоћан. Захватио га је страх. Брзо се окренуо и потрчао назад.

Прешао је читав један километар спасавајући се од вучјег урлика и смрти. Најзад, у њему је победио инстинкт. Јер, он се удаљавао од стада и сваким кораком постајао све усамљенији. Брзоноги вуци ће га стићи. А он је сам, одвојен од стада које брани своје чланове. Опет се окренуо и потрчао у супротном правцу, усусрет стаду али и урлику и смрти. Више није могао да буде сам.

Мора се рећи да се он, кад се срео с вуцима, очајнички борио за живот. Насртао је на њих, тукао их роговима и одбијао ногама. Као и сви мошусни бикови, борио се до последњег даха. Али, вукови су се показали окретнији, било их је много. Прегризли су му жиле задњих ногу и он је сео. Но, још се није предавао. Тада су га напали сви одједном. Чопор разбојника победио је усамљеника.

Дивља пространства много могу да испричају ономе ко уме да чита њихове загонетке. Гомилице оглоданих костију, какве се често срећу у Хадсоновој Земљи, једино је што остаје од усамљених младих мошусних бикова. Животом се плаћа нарушавање закона стада.

*

Ово је једна од успомена норвешког писца Јона Ијвера на боравак у хладној гренландској области која носи име Хадсонова Земља.

Ripley's Веровали или не!

ПРЕПОЛОВЉЕНА ДА БИ БИЛА ВЕЋА!
КАТЕДРАЛА У ЖИПИЛУ, У БЕЛГИЈИ ПРОШИРЕНА ЈЕ НА ТАЈ НАЧИН ШТО ЈЕ ПРЕСЕЧЕНА НА ДВА ДЕЛА КОЈА СУ ЗАТИМ ОДВОЈЕНА ЈЕДАН ОД ДРУГОГА. НАСТАЛА ПРАЗНИНА ИЗМЕЂУ ЊИХ ЈЕ ПОПУЊЕНА НОВИМ ЗИДОВИМА.

ДРВО ИЗРАСЛО ИЗ МРТВАЧКОГ КОВЧЕГА
НА ГРОБЉУ У КРАУЧУ (САД) ВЕЛИКА ТОПОЛА ИЗРАСЛА ЈЕ ИЗ ГРОБА НЕКОГ ЏОНА ОЛКОРНА КОЈИ ЈЕ БИО САХРАЊЕН У КОВЧЕГУ ИЗДУБЉЕНОМ ОД СТАБЛА ТОПОЛЕ

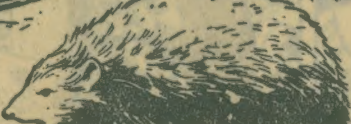
НАЈВЕЋА ЗЕМЉОПОСЕДНИЦА У ИСТОРИЈИ
МАРКИЗА ОД ГЕРШВИЛА ДВОРСКА ДАМА МАЈКЕ ЛУЈА XIII ДОБИЛА ЈЕ, 1612 ГОДИНЕ, ЧИТАВУ ИСТОЧНУ ПОЛОВИНУ СЕВЕРНЕ АМЕРИКЕ, ОД РЕКЕ СВ. ЛОРЕНЦА ДО ФЛОРИДЕ!

КОКОСОВ ОРАХ КОЈИ ЛИЧИ НА ПАТКУ
НАШАО ЈЕ АЛВАРО ДОС САНТОС ИЗ АЈЕ-Е, НА ХАВАЈИМА

ПРВИ СПОМЕНИК
САРИ БЕРНАР, ЧУВЕНОЈ ФРАНЦУСКОЈ ГЛУМИЦИ, БИО ЈЕ ПОДИГНУТ У ПРЕТСБУРГУ (САД)

ЈЕЖ
МОЖЕ ДА СВАРИ ДОЗУ АРСЕНИКА ДОВОЉНУ ДА УБИЈЕ 20 КОЊА. ОН ЈЕ УОПШТЕ ИМУН НА СВЕ ОТРОВЕ.

Легенда и истина о рајским птицама

Легенда и стварност о рајској птици нераздвојно су повезане од првог дана када је човек упознао то мајушно биће. Магеланов сапутник на првом путовању око света Пифагета донео је 6 септембра 1522 године прве пуњене рајске птице у Европу.

Као и Холанђани који су први стигли на Нову Гвинеју и Шпанци су дуго веровали да те птице изванредне лепоте немају ни крила ни ногу, да лебде у ваздуху ношене лахором, да се хране сунчевом светлошћу и цветним нектаром и напајају јутарњом росом.

Дуго су људи веровали да рајска птица лети целог живота и дотиче земљу само кад умре. Чак је и велики природњак Лине веровао у то. Француски природњак Пјер Белон видео је код јаничара на турском двору 1550 године раскошна пера сјајних дугиних прелива и веровао да она потичу од легендарне птице феникса која васкрсава из сопственог пепела. Била су то уствари пера рајске птице.

Кинези су у целом 16 веку трговали перима рајских птица а персиски, индиски и кинески велможе давали су огромне паре само да би што лепше украсили перима рајских птица своју фризуру или чак гриву својих коња.

Први поуздани и научни опис рајске птице потиче од британског природњака Алфреда Расела Валаса из 1857 године. Урођеници из Ароe на Новој Гвинеји рајску птицу називају боронг рацах, а Валас јој је, дословно преводећи дао име „краљ птица". У то време је трговина перима рајских птица била невероватно раширена по целом свету и помодарке из свих европских земаља су биле у стању да даду последњи грош да би се украсиле перима најлепше птице на свету. Зато су папуански и малајски ловци по цену живота продирали у најгушће прашуме и десетковали птичице

Сматра се да су у то време ловци убијали око 50.000 рајских птица годишње а већину су откупљивале париске модискиње и кројачице. Многе врсте ових птица зато што су у то време биле толико цењене добијале су имена крунисаних глава. Наполеонов нећак Карло Лисијен Бонапарта, истраживач и ватрени републиканац коме су била одвратна таква имена назвао је, више из шале, једну врсту - „републиканска рајска птица".

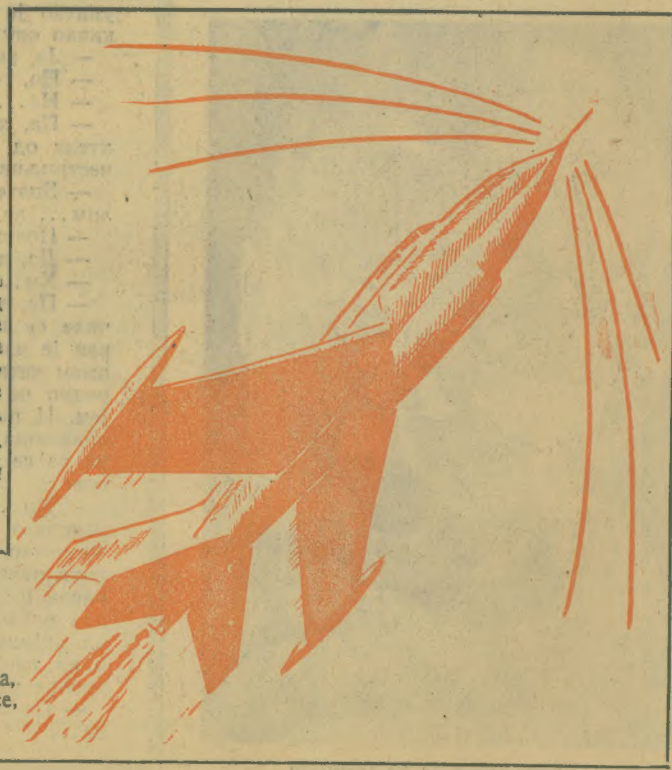
Трговина перима рајске птице забрањена је у целом свету после 1920 године. Многе врсте већ готово сатрвене поново су почеле да се размножавају. Известан број рајских птица живи на малом острву Тобаго недалеко од Тринидада, а у Хонгдулу на Новој Гвинеји, налази се један од највећих резервата рајских птица. Сматра се да постоје 12 врсте рајских птица које живе у мрачним дубинама шума, на цветним обалама и на планинама високим преко 3.000 метара.

Међу свим птицама рајска птица има само једног рођака — гаврана. Личи на њега једино по свом кривом кљуну и гласовима који су налик на гавраново грактање.

ГДЕ ПОЧИЊЕ ГОЈАЗНОСТ

Бити „кожа и кост" није ништа боље од претеране дебљине. Мршави људи, зато што немају у довољној мери залихе снаге, тешко се опорављају од болести. Лекари кажу да је идеална сразмера 60% воде и 18% масти. Ако се то изрази приступачним језиком који разумеју читаоци, онда би једна жена висока 160 сантиметара требало да има 60 килограма, а мушкарац од 180 сантиметара висине требало би да је тежак 80 килограма. Од овог правила може да се отступи за 4 до 5 килограма наниже или навише, према темпераменту особе и то кад су у питању мушкарци и жене средње висине. Али, ако је та граница прекорачена за 10 килограма, нежељене последице се догађају у десет отсто случајева. Уколико је граница више прекорачена чешћи су и случајеви поремећаја.

КАЖЕ СЕ...

Када авион пређе брзину звука долази до јаког потреса, односно настаје тресак налик на пуцањ. Тада је, каже се, пробијена звучна баријера.

ТАЈНА МОСТА КОД РЕМАГЕНА

Крајем 1944 и почетком 1945 године ситуација за савезнике није баш била ружичаста. Било је великих тешкоћа у снабдевању горивом и нафтовод „плуто" постао је сасвим недовољан. Савезничка бомбардовања којима је уништена готово цела железничка мрежа Француске и Западне Европе окренула су се сада против њих самих. Непријатељ је још држао атлантске луке Денкерк, Сен Назер и Брест.

После тешких пораза и удара које је претрпела, немачка западна армија је из основа реорганизована. Фон Клуге је извршио самоубиство, Рунштет је смењен, а Ромел ликвидиран. Команду над западним фронтом Хитлер је предао фелдмаршалу Валтеру Моделу који је однео победе на Вистули. Терором и суровошћу он је успео да учврсти поколебани морал својих људи и „врати веру" елитним јединицама Хитлерове разбијене војске. Па ипак, Валтер Модел није успео.

Можда је тајна моста код Ремагена помогла западним савезницима да отворе капију победе у тој последњој и судбоносној фази великог рата. Али, вратимо се неколико недеља унатраг...

План савезничке инвазије Европе предвиђао је да ће се немачка одбрана усретсредити у три зоне: на Сени, Сигфридовој линији, и најзад на Рајни. Ова последња је претстављала најтежу препреку. Ево како је о њој писао маршал Монтгомери у својим Мемоарима:

„Основни проблем за савезнике је да пређу Рајну, која претставља ужасну водену препреку. Ако непријатељ успостави на Мези и Рајни озбиљне одбранбене појасеве мораћемо да водимо борбе колико значајне толико и тешке".

Савезнички генерали нису били сложни у погледу плана за акцију. Монтгомери је предлагао да се иде преко Холандије, а Бредли је сматрао да непријатељу треба задати ударац право у чело и форсирати Рајну код Милуза.

После страховитих борби од 17 до 24 септембра Американци су морали да одустану од своје намере и напусте мостобран код Арнхема. Прва канадска армија се пуних седам недеља борила да ликвидира немачке џепове на левој обали Рајне, а Анверс је оспособљен тек децембра.

Америчка операција „Квин" којој је претходило страховито бомбардовање из 1.200 тешких бомбардера да би се заузео Келн и Бон, почела је 16 новембра у 12,45 часова. Мада су изгубили преко 10.000 војника, Американци ни овог пута нису ништа постигли — напредовали су само 20 километара. Рајна је и даље остала неприступачна препрека и општи напад на Немачку морао је због блатњавих друмова и слабог снабдевања да буде одложен за мај идуће године. А ко зна шта се дотле могло догодити? И најмудрији међу савезничким командантима стрепели су од рањене немачке звери.

И тада, кад се нико није надао, одиграла се тајна Ремагена. Било је то почетком марта 1945. Северно од Линца, знатно пре Кобленца, налази се варошица Ремаген код које један од ретких железничких мостова прелази Рајну широку готово целом својом дужином од 700 до 1.000 метара. Нико није могао посумњати да ће Немци срушити све вештачке прелазе преко ове идеалне водене препреке.

У главном штабу савезника припремани су до танчина планови за форсирање Рајне помоћу понтона, сплавова и бродића. Општи напад предвиђен је за мај.

За то време је у Ремагену одбрана моста и његово рушење у потребном тренутку, поверено двојици искусних официра, капетанима Брацу и Фризенбану. Свој главни штаб они су поставили у тунелу код Ерпела, на десној обали реке.

Одбрана целе Рајне је 5 марта, по наређењу маршала Модела, поверена генераллајтнанту фон Ботмеру. По подне 6 марта Брац и Фризенбан, који су већ претрпели тешко бомбардовање, били су изненађени кад их је посетио неки мајор Шелер и донео им наређење Валтера Модела којим се он именује за браниоца моста код Ремагена. Капетани су у једном тренутку поверовали да је Шелер прерушени шпијун, али његов беспрекорни немачки језик и изванредно познавање ситуације отклонили су сваку сумњу.

Шелер је стигао у правом тренутку: блиндирана дивизија генерала Вилијама Хоџа таман је продирала у правцу немачких градова Рингена и Биресдорфа, који су се налазили на пушкомет од Ремагена. Пре подне 7 марта амерички тенкови су примећени у околини самог Ремагена. Био је то последњи тренутак да се мост баци у ваздух. Брац је претходних дана добио 300 килограма разорног експлозива донорита и спремао се да га постави на 60 важних места. Заједно с Фризенбаном обратио се Шелеру за дозволу да дигне мост у ваздух.

Тада се догодило оно што никад није објашњено. Шелер је одбио да изда наређење. Чак је исмејао своје потчињене због њихове неосноване панике и рекао им да ће издати наређење за рушење моста тек у три часа по подне. Брац и Фризенбан су прво молили а затим претили. Све је било узалуд. С горчином и срџбом у души морали су се ипак повиновати одлуци.

Пола часа касније неколико америчких тенкова се пробило до првих кућа у Ремагену. У том тренутку два цивила су истрчала из једног подрума и упркос штектању америчког митраљеза пришли челном тенку. Обратили су се официру одличним енглеским језиком:

— Одмах нас одведите генералу Вилијаму Хоџу. Можда исход целог рата зависи од овог тренутка.

Американац је ово примио сасвим озбиљно и одмах је одвео немачке цивиле до оближњег генераловог штаба. Два човека су саопштила:

— Мост код Ремагена ће бити бачен у ваздух тачно у три часа по подне. Заузмите га што пре. Нема никакве опасности.

Тајанствени цивили су одмах затим ишчезли и више никад нису виђени.

Вилијам Хоџ није оклевао. Поверовао је непријатељским цивилима. На његов позив су се одазвали тројица добровољаца: поручник Хјуџ Мот и каплари Џон Рејнолдс и Еуген Дорланд. Прикрали су се мосту који је био пуст. Дорланд је покидао електричне жице преко којих је требало запалити фитиље, а Рејнолдс и Мот демонтирали су експлозив. Амерички тенкови су затим јурнули преко гвозденог моста. Брац и Фризенбан су заробљени, док је Шелер успео да умакне. Све се тако брзо одиграло да Немци нису ништа разумели.

Пет најбољих блиндираних дивизија одмах је пребачено преко Рајне, где су оне образовале непоколебљив мостобран.

Да ли је Шелер био шпијун или издајник? То се никад неће сазнати, јер је он 13 марта изведен пред ратни суд генерала Хубнера и после тајног процеса осуђен на смрт стрељањем. Два дана касније Хубнер и његови помоћници погинули су у једном бомбардовању, а цела архива о овом тајанственом случају је пропала.

Дечји портрети

Сећаш ли се где смо били јуче?

Правне науке ће ме занимати

РОБЕР САРЛА:

Повишица

Клод Петипон је дуго оклевао пре него што се осмелио да уђе у канцеларију свога послодавца.

Разумљиво је било његово устезање. Требало је да упути молбу непријатну сваком послодавцу. Затим, господин Гранжан није био човек с којим се могло лако изићи на крај.

Можда би Петипон још дуже оклевао пред вратима да му служитељ није рекао:

— Та уђите! Неће вас појести! Данас је врло добро расположен. Ако имате нешто од њега да затражите, уверен сам да ћете успети.

Петипон је уздахнуо још једном, помолио се у себи последњи пут, куцнуо плашљиво и ушао у канцеларију.

Послодавац је седео за столом дубоко замишљен. Гомила хартија стајала је пред њим. Правио се да није ни чуо ни видео кад је Петипон ушао унутра.

Прошло је неколико тренутака. Чекање је постајало све теже. Петипон се најзад усудио да се мало накашље.

Послодавац је дигао главу.

— Добар дан..., — поздравио га је Петипон уз лаки поклон.

— Ах, то сте ви! — као да се пробудио послодавац. — Шта сте желели? — упитао је гласом човека који није очекивао ову посету.

— Ја, знате...

— Но, говорите. Нисте ваљда болесни?

— Не... То јест...

— Па, хоћете ли најзад рећи шта сте хтели од мене? — упита га послодавац нестрпљивим гласом.

— Знате... дошао сам да вас замолим... за једну малу повишицу...

— Повишицу?

— Да, ако је могућно.

— Хм... А зашто да вам је дам?

— Па, молим вас да разумете... Скочиле су цене свим намирницама... Новац је изгубио своју куповну моћ... Ја имам четворо деце код куће... Ма шта радио не могу да саставим крај с крајем. И помислио сам да би једна мала повишица могла... могла да ми помогне да се некако провлачим од првог до првог.

— Хм... Слушајте, Петипоне. Ви сте исправан човек и добар радник. Ја сам то могао да оценим за ово двадесет година откад сте код мене на раду. Никад нисам имао ништа да вам пребацим. Никад нисам с вама дошао у сукоб. Могу да појмим ваше породичне незгоде, али и ви треба да знате колико часова годишње радите код мене.

— Па то је јасно, господине Гранжане...

— Није то баш тако јасно. Хоћете ли да израчунамо?

Петипон је одобрио главом.

— У једној години има 365 дана, зар не? Ви спавате осам сати на дан. То чини готово пуна 122 дана. Кад будем одузео 122 од 365, остаје 243. Затим имате осмочасовни одмор свакога дана. То исто тако чини 122 дана на годину. Када одузмем 122 од 243, колико онда остаје, господине Петипоне? Остаје 121 дан. Радите ли недељом? Не. Колико има недеља у години? Педесет и две. Добро. Одбијам 52 недеље од заосталог броја 121. Остаје, дакле још 69 дана. Схватате ли овај рачун, господине Петипоне?

Петипона као да је неко држао за грло. Није могао ни реч да прозбори, само климну главом.

— Добро. Хајдемо даље. Посленици куће Гранжан и компаније не раде суботом после подне. Колико то чини дана на годину? Двадесет и шест, пошто има 52 недеље. Ја одузимам број 26 од броја 69. Шта онда остаје? Само 43 дана...

Петипон је све више обарао главу уколико је његов послодавац ишао даље у својој рачуници јер није било ничега утешног за повишицу.

— И то није све, господине Петипоне, и то није све! Сваког дана ви сте слободни по један час за ручак. Дакле, ви упропастите сваке године 16 дана само да бисте ручали. Остаје нам још 27 дана. Не треба да заборавимо ни годишњи одмор, господине Петипоне, јер вам фирма Гранжан и компанија даје сваке године по 14 дана одмора. Је ли то тачно? Дакле одузећу тих 14 дана од 27. Колико онда остаје? Затим...

— Зар има још нешто? — јаукну несрећни Петипон.

— Дакле, кад одузмем 14 од 27 остаје 13. Колико оно беше празника у години? Дванаест, тачно дванаест. Када тај број одбијемо од тринаест, остаје свега један једини дан! А који је то дан? Нова година, када такође не радите! И ви се усуђујете да дођете и тражите повишицу?! Зар вас није срамота, Петипоне?...

Петипон се скаменио пред том рачуницом. Поклонио се збуњено, промуцао неколико неразумљивих речи и изишао оборене главе.

КОД ВАКЕРОСА

У мексиканским градовима одржавају се свечаности на којима учествују чароси, што значи каубоји-аматери. Међу чаросима има лекара, адвоката, чиновника, судија и свих оних чији су преци из генерације у генерацију подизали рогату марву. За такву прилику чароси се облаче у свечану ношњу: стављају широке сомбреросе, навлаче извезене прслуке и тесне панталоне услед чега личе на јунаке из какве шпанске опере. А мексикански прави каубоји, вакероси, носе светлоцрвене кошуље, затим чапарахосе, чизме од коже, са великим светлим, пониклованим мамузама.

У Северној Америци људи а нарочито деца и омладина лудују за каубојима. Они међутим не знају да су преци каубоја баш мексикански вакероси. Књиге и филмови овековечили су каубоје са америчког Дивљег запада а тамо су прво Мексиканци довели марву са великим роговима и завели жигосање стоке врелим гвожђем. Многе речи из каубојског речника шпанског су порекла. Поменимо само три најпознатије: ласо, родео и бронко. Американци сматрају да је први родео одржан пре пола столећа у Вајомингу или Тексасу, али постоји документ о мексиканском родеу из 1538 године.

Ако из града Мексика пођете на север, мораћете прећи преко Стеновитих Планина, те зупчасте кичме Мексика. Чим се крене са широке аутостраде, земља се претвара у неплодну област избоцкану кактусима. Вијугав и разривен пут прелази у камениту траку оивичену суровим стењем и дубоким јаругама Нигде живе душе. Само покоја дивља смоква, агава или егзотично трновито жбуње. После више часова труцкања, путник угледа у даљини букет великих дрвета. То је хацијенда.

На узвишици се налази велика грађевина црвених зидова која потсећа на средњовековну тврђаву. Пушкарнице и ограда са прорезима само појачавају изглед војног објекта. Пролазећи испод засвођене капије човек се враћа за неколико векова у прошлост ове земље.

Четвороугаоно двориште велико је као трг једног савременог мексиканског насеља. Стан власника хацијенде састоји се од великих соба и трпезарије бар за 50 људи. Ту су кујне, станови за послугу и штале. Двориштем пролазе вакероси увек са широким шеширима као да су спремни за снимање филма.

Недалеко од хацијенде пасе крдо говеда. Близу њих, на коњу, непомичан као бронзани коњаник, седи усамљен каубој. Увијен у свој сарап, потсећа на негдашње арапске коњанике из Сахаре. Уосталом, поређење није нимало случајно. Мексиканци су научили јахање од Шпанаца, а ови од Арапа који су дуго владали Шпанијом.

На путу од једног до другог крда сусрећу се вакероси како на ватри пеку месо или прже неку врсту палачинака. Између обеда, да им прође време, задиркују бикове. Одаберу једног, удаљеног 200 до 300 метара и потерају коња у напад. Кад угледа вакероса, бик обара главу и бесно јуриша. Али, довољно је да каубој изговори једну реч и коњ у последњем тренутку скреће устрану а коњаник као да је мајстор високе школе јахања остаје у седлу прав као бор. Треба скренути само толико колико је потребно да рог не запара бутину коња.

Вакероси су вешти колико и торероси, и ништа мање храбри од њих. Они не знају за страх. Наједном ће скочити с коња, извући ће из седла тесак и полетеће према жбуну, а онда отпочети борбу — удараће немилосрдно тесаком док не савлада — огромну отровницу. Звечарка помахнитало насрће и баца се на човека, али овај стално замахује у близини њених пламених чељусти. Док стрепите за њега, он се понаша као да се мачује с дететом. Противник је најзад посечен и пада, а вакерос немарно ускаче у седло и наставља пут.

Као он, тако је необичан и његов коњ. Он уме наједном да се тргне и стане. То значи да је оњушио нечији траг. Ако наћули уши, знајте да сте можда близу неке опасности Он ослушкује за вас. Срце вакероса и срце његова коња често куцају истим ритмом, јер су им узбуђења заједничка Али такви коњи не срећу се често. Зато мексиканска изрека каже: „Лакше је наћи добру удавачу него доброг коња".

Од једне до друге хацијенде-тврђаве мора дуго да се путује. Има их на којима се одгајају само бикови за борбу. Док посматрате како се вакероси провлаче кроз крдо, страх вам леди крв, али зато ће вам одмах неко објаснити:

— Не бојте се! Кад су у крду, борбени бикови су мирни као јагањци. Опасни су само кад су сами.

Па ипак, у овим речима је само део истине, јер ако сувише гласно говорите, неко ће вас опоменути:

— Говоримо мало тише!

Заиста, борбени бикови су осетљива бића. Лако се узнемире и зато се међу њиховим вакеросима може чути пошалица: „Нервозни су као филмске звезде".

Да ли зато што највећи део живота проводе сами, или што су вечито у друштву опаких животиња, али можда нико на свету толико не воли смех као вакероси. Кад им се човек приближи, насмеју се и не склапају уста све док се довољно не удаљите при растанку. Као и њихов живот и карактер им је веома занимљив, јер га је формирао начин живота. Они су свету симпатични и такви ће остати заувек, па ће чак наклоност према њима све више да расте, јер их је све мање. У Мексику, Јужној Америци, Аустралији и на северозападу Сједињених Држава каубоји ишчезавају јер их потискује механизација. О њима ће ускоро постојати само легенде.

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРИЗНАЊЕ

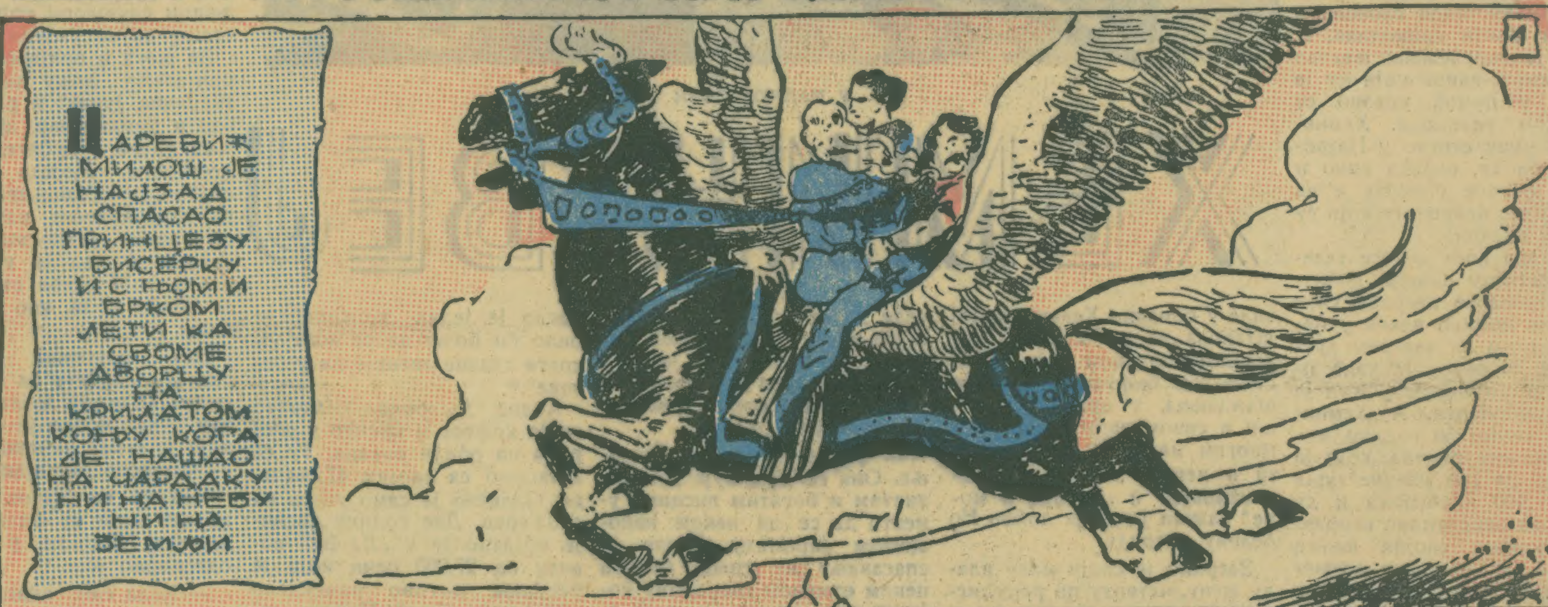
Главни уредник познатог париског листа „Фигаро" био је раније Пол Вилмесан. Једног дана он објави вест да је умро познати глумац Делоне.

Сутрадан у редакцију „Фигара" дође Делоне здрав и читав и закуца на врата главног уредника.

— Ви сте, значи, у животу! — кликну Вилмесан. Ах, кад бисте само знали колико не волим да штампам исправке!

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

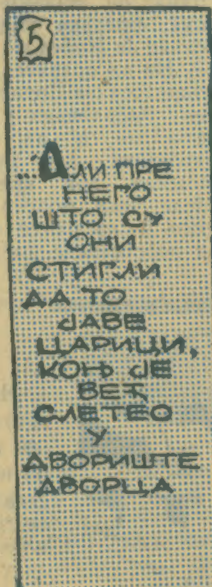
ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

ХЕМИНГВЕЈ

У РАДНОЈ СОБИ

Умало његово име није било избрисано са листе кандидата за Нобелову награду за литературу 1954 године, а он је постао добитник. Реч је о Хемингвеју.

— То је Тартарен из Чикага! — написао је о њему један амерички критичар.

Шест месеци раније, најчитанији романсијер на свету потукао се у једном кабареу у Лос Анђелосу и био избачен из њега као ствар. Неколико дана после тога овај бучни писац прочитао је, на улици, у хумористичком часопису „Њујоркеру" ово: „Господин Хемингвеј крије срце немоћног естете под грудним кошем лажног атлете!"

То се више није могло издржати. Хемингвеј је са женом сео у аутомобил, купио две авионске карте, понео велику количину вискија и отишао у Африку у лов на носороге.

— Имао сам да бирам, — причао је касније, — или да убијем критичара или неког носорога. Више сам волео носорога! Он се боље брани!

— То му ипак дође мање опасно, — заједао га је после критичар из „Њујоркера".

Весели џин

Сећамо се шта је даље било: лов на носороге, затим телеграм из Најробија о Хемингвејевој смрти и скрханом авиону у џунгли Уганде. После тога деманти. Писца су нашли жива и здрава са женом у близини авиона који се сломио у парампарчад. Седео је мирно на једном брдашцу између стада слонова и великог броја крокодила. А затим је забележена његова друга смрт: авион који му је дошао у помоћ упалио се приликом узлетања. Хемингвеј је ипак стигао у Најроби да би ту, пијући вино и једући банане уживао, и на миру читао некрологе који су о њему писани.

Поштара који донесе телеграм-честитку новом добитнику Нобелове награде увек је дотле примао човек у белој кошуљи за златним дугмадима. Моријак је тада обично читао Босијеа, Жид је свирао Моцарта. А Хемингвеј, у својој 56 години, колос широких рамена, који је у стању да сам извуче туња тешког 400 килограма и да 96 часова непрекидно исправља рукописе својих књига дочекао је поштара сасвим друкчије. Откако он ступа на позорницу — литература напушта тврде крагне и свилене кравате. На тераси своје виле у близини Хаване, пуној штапова за риболов, за редовним доручком који се састоји од бифтека и флаше шампањца, у црвеној кошуљи и сивом шортсу окружен многим мачкама, писац „Имати и немати", „Снегови Килиманџара" и „Старац и море" сазнао је да је добио Нобелову награду.

Загрлио је своју малу плаву жену, четврту по реду, испио на искап шампањац и громко почео да се смеје. Његове мачке су од тога почеле да се костреше. Смејао се од среће што је добио награду али и зато што је осам дана пре тога у разговору са једним новинаром рекао о Нобеловој награди:

— То је глупо награђивање. Она се додељује већ познатим и богатим писцима уместо да се да неком непознатом сиромаху. Појас за спасавање не треба бацити неком отменом господину који се шета по плажи, него ономе ко се дави.

Овај весели џин који презире ситне душе и мрзи одела по мери исто колико и телефон, увек сам себе исмева.

Године 1916 он се борио као добровољац на италијанском фронту и једном пријатељу, доцније, овако објаснио зашто је двапут одликован:

— Први пут зато што сам био Американац, а други пут грешком.

Четири милиона примерака за 2 дана

У Мадриду, пошто је сишао у арену, буквално је искасапио два бика. Кориде су га инспирисале да напише свој роман „Смрт једног поподнева" али је изјавио да никад не би био добар матадор.

— Ја сам, — каже он, сувише крупан и неспретан. А није рекао да у колену има сребрну чашицу као последицу једне тешке ране.

Кад је објавио своју књигу „Преко реке и у шуму" сва америчка критика је сматрала да је он као књижевник сахрањен.

— Хемингвејев роман — рекао је један критичар — било би боље да се зове „С друге стране авеније па у барове".*

Колос је онда упаковао своје кофере и кренуо у свој ранч на обали океана. Ту се затворио са својих 47 мачака. Одлазио је само у лов на сабљарке. Две године касније објавио је у „Лајфу" новелу од 27.000 речи која је бесумње његово ремекдело „Старац и море". Четири милиона примерака овог часописа разграбљено је за два дана. Требало је отштампати још 1,500.000.

— Никад ми није пријао тако мој пунч, — рекао је доцније Хемингвеј.

Ернест Милер Хемингвеј је почео да ствара на Монпарнасу 1921 године, двадесет година после његовог званичног рођења у Америци. Тада је он као једна велика брадата беба био репортер неког америчког листа. Дошао је из рата у Италији где се борио као добровољац. Тражио је свој пут и самог себе, правећи гужве по париским бистроима. То је било доба надреалиста. Сликари, снобови и анархисти, девојке у пењоарима које су излазиле са позирања од Фужите и других сликара, врвели су по Монпарнасу и били драги и Пол Морану као и Декобри. У том космополитском боемском друштву Хемингвеј је учио шатровачки жаргон од неког таксишофера, литературу од непознатих сликара, а бокс у „Централу" у улици Сен Дени. Долазио је на Монмартр крвав и мртав пијан да би се одатле вратио у собицу на Тргу Контрекарп. Кад би се истрезнио почео би да ради и није питао да ли је ноћ или дан.

У чудном зверињаку Монпарнаса где су гмизали све сами јунаци за романе, репортер-боксер открио је наклоност према писању.

Хемингвеј је данас на челу десет писаца света у погледу тиража. Али он је такође и један од десет витезова-луталица за чији се живот стално интересује публика која чита часописе. Он воли опасности — 4 пута је учествовао у рату и то у првим линијама, а воли исто тако и поезију. Тај крупан човек огромног апетита — у стању је да поједе 20 туцета острига, један је од последњих романтичара као и његов друг Андре Малро. Најјачи мишић његовог тела је срце. Када су шпански републиканци почели да се повлаче испред Франкових тенкова он је писао о страдању својих пријатеља. Утрошио је сав новац од ауторског права да би купио санитетска кола која је послао у Мадрид, али тамо је већ почела агонија. Између два предаха Хемингвеј се попео у собу у Пуерту дел Сол да би пустио плочу Шопеновог валцера и тада је почео на брзину да шкраба, за време бомбардовања, најузбудљивија поглавља свог романа „За ким звоно звони".

У стању је да читав сат рецитује Верлена с чудним нагласком Чикага и улице Муфетар а затим да баци у лице пепељару неком непажљивом слушаоцу који није у стању да се узбуди.

За њега и пријатељи и непријатељи кажу да је противречни јунак: и разметљивац и романтичар, ловац дивљих звери, љубитељ малих ресторана. Можда баш ови контрасти објашњавају његову оригиналност као писца: он пише једноставно али снажно и кад је у питању човек који осећа страх, или га нешто боли, као и кад ужива.

Два најлепша надимка „каубој епопеје" и „човек у чијим књигама чујете да ветар дува" добио је од писца који је њему најмање сличан — Фронсоа Моријака.

Кад су га једног дана упитали које су биле његове највеће радости у животу одговорио је:

— Када сам гонио немачку подморницу 1941 и када су једној риби дали моје име „Немеринтус Хемингветус".

Не заборавите...

У Холивуду је био примљен као неки султан. Његов роман „Снегови Килиманџара" откупљен је за басnúmеcлову суму — милион динара страна. Са Марленом Дитрих и Ингрид Бергман водио је најпријатељскије разговоре.

Епизоде из његовог живота много личе на детаље из његових романа који изгледају измишљени. Био је клошар у Чикагу, тајни агент на Куби, боксер у Паризу, тореро и болничар у Шпанији, одгајивач петлова, ловац дивљих звери, претседник ратног савета и паша у Холивуду.

Данас он зарађује 100 милиона франака годишње и носилац је Нобелове награде.

— Не заборавите да сам и потпретседник Друштва спортских риболоваца у Хавани. Жеља ми је да постанем претседник, али морам да причекам док претседника поједе неки морски пас, — рекао је на рачун своје засад неостварене амбиције.

ВАСПИТАЊЕ У XIV СТОЛЕЋУ

Историчару и члану француске Академије наука Ашилу Мишеру дошла је до руку књижица „Савети кћерима" коју је написао витез од Тур-Ландрија. „Савети" су писани 1372 године, немају много страна али су зато крцати подацима о гледању на живот с краја 14 века, кад су наука, морал, право и породица били под туторством цркве. Тако се, например, ту може да прочита како „жена дугује мужу покорност зато што јој је он од неба дат као господар".

Писац говори о гресима самртника и тачно набраја казне које их чекају „на другом свету", као да му је оданде јављено каква је пракса „небеских судија". За фалсификовање, тврди витез од Тур Ландрија, бог кажњава седам година у чистилишту и то „ако се дело призна". У погледу лепоте, писац наређује: „Ни белила ни руменила"! Савет за удају гласи: „Ако желите да нађете мужа, не будите сувише љубазни и говорите мало".

Читајући ову књигу данас, после шест стотина година од њеног настанка, човек је више склон да је прими као шалу но озбиљно. Многи савети као да су изишли из пера неког савременог хумористе, јер гласе тачно обрнуто од онога што би савремен човек могао да саветује. Па ипак, књижица је од велике вредности. Без ње не бисмо знали много штошта о животу средњовековног човека.

НА МЕСЕЦ за 125.000 долара

Доктор Хилтон, шеф астрономског одељка при америчком концерну Хаукер-Сидни, израчунао је да ће возна карта за путовање на Месец и натраг стајати 125.000 долара.

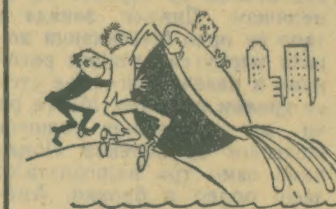

У случају да услед „техничких разлога" повратак не буде могућан, концерн обећава да ће вратити новац за повратну карту. Нејасно је само то када и где ће путник, који ће остати на Месецу, моћи да наплати тај новац.

КОКТЕЛ ЗА РЕКУ

Ујесен прошле године у Њујорку су одржане свечаности посвећене успомени енглеског морепловца Хенрија Хадсона. Пре 350 година Хадсон је открио и истражио ушће реке која је касније добила његово име. Неколико година после тога на једном од острва у реци никао је град који данас носи име Њујорк.

Грађани данашњег Њујорка с разлогом су, дакле, прославили успомену на Хадсона. А пошто се на оваквим свечаностима наздравља слављенику, организатори прославе одлучили су да у Хадсонову част припреме специјални коктел.

Из десетак разних земаља света стигле су запечаћене посуде. Најзад је наступио свечани тренутак. Конзули земаља из којих су пошиљке стигле, отпечатили су посуде и њихову садржину излили у чинију велику као казан. Али, никоме није ни на памет пало да пије од ове мешавине иако је справљена у Хадсонову част. Наиме, коктел је био — чиста вода! У чинију су конзули излили воду из река са четири континента: из Амазоне и Ориноке, Нила и Конга, Дунава и Рајне, Ганга и Инда, Меконга и Муреја.

Коктел је изручен у реку Хадсон.

ИПАК СЕ СНАШАО...

Емилио Саљгари, италијански Карл Мај, писао је пустоловне романе, иако никад није напустио своју земљу. Кад му је због тога неко ставио примедбу он је мирно одговорио:

— А Данте? Зар је он био у паклу? Па ипак га је сасвим лепо описао.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Жута стена

Велики резерват у САД ЈЕЛОУСТОНСКИ НАЦИОНАЛНИ ПАРК претставља велику висораван, испресецану дубоким долинама и окружену Стеновитим Планинама. Његову посебну драж чине многобројни гејзири и топли извори. У кањонима река су безбројни слапови и водопади. Ту извиру многе реке међу којима и Мисури. Име овог резервата потиче од енглеске речи Yellowstone а значи „Жута стена".

Море Каспијаца

Највеће језеро на Земљи КАСПИСКО захвата површину од 394.000 км^2 а дубоко је 980 метара. Његов ниво је сада 28 м нижи од површине Црног Мора. Спуштање се наставља и сада: од 1929 до 1956 године ниво се спустио за 2,5 м. То причињава тешкоће пловидби и рибарству по северном, плитком делу језера. Проучавају се зато могућности заустављања пада његовог нивоа превођењем вода северних руских река у Волгу, која је његова највећа притока. До опадања

Ситно али ЗАНИМЉИВО

✕ У Токију, главном граду Јапана, живи отприлике исто толико становника колико и у Аустралији, континенту од 7,704.000 квадратних километара.

✕ У 16 и 17 веку поштари су предавали пошту помоћу штапа званог „поштанска птица". Тако их је прималац добијао са пристојног отстоја-

ња, што је било веома препоручљиво, јер су тада поштански разносачи били и разносачи заразних болести.

✕ Крв црнаца који живе у жаркој Африци није нимало топлија од крви Ескима, који живе у стално леденим крајевима.

✕ Совине очи нису покретне, али птица може потпуно да окрене главу за читавих 180 степени и да види шта се догађа иза њених леђа.

✕ Слон иако има ванредно снажне мишиће не може да учини ни најмањи скок при коме би дигао у исто време све четири ноге.

✕ Стари Египћани су употребљавали ђубриште као инкубатор. О томе пише римски писац Плиније у десетој књизи своје „Историје природе". Јаја су стављана у ђубре где су се из њих, услед топлоте, излегали млади.

✕ Родитељи из племена Маја нарочито су вежбали своју децу да гледају разроко, пошто је то био знак отмености. Да би то постигли

стављали су децу да седе и нетремице гледају у једну воштану куглу испред самог њиховог носа.

✕ Лењивац није баш најлења животиња. Иако он спава свој дуг зимски сан ипак није на првом месту по дужини спавања. Рекорд држе мишеви и питоми зечеви, који дневно задремају 16 до 18 пута, а кад се ова кратка дремања саберу износе више него цео зимски сан лењивца.

НАШЕ БАЊЕ И ЛЕТОВАЛИШТА

КРОЗ ВЕКОВЕ

Многе бање, односно лековите воде, биле су познате још у давна времена, што се данас може тачно утврдити на основу многих оруђа пронађених на изворима, који потичу још из каменог и бронзаног доба.

Римљани су често и много употребљавали воду, а зидали су и велике грађевине-купатила у којима су проводили доста времена. Делили су минералне воде на: сумпорне, кречне, слане и битуминозне. Нарочито су ценили минералне воде које су лечиле болести очију, камена у жучи и бубрезима, затим оне које чисте организам и црева од штетних материја.

Грчки писци у својим делима помињу преко двадесет бања где се лечило много болесника. Разни храмови су просто били саставни делови бања. Свештеници су дочекивали болеснике, бодрили их и одводили у храмове да би тамо преноћили, јер се веровало да ће тако још пре оздравити.

Нарочито је много бања било у Галији, затим у Азији, Африци и на Балкану. Зна се да је Цезар, а и остали римски цареви, своје болесне војнике слао на лечење у бање. Али, бање су временом затрпане, тако да су у Средњем веку готово потпуно ишчезле. Међутим, и даље је, ипак, било неких минералних извора, само што су њихову воду користили људи из најближе околине.

У Ренесанси почиње поново употреба минералних вода. А ипак њихова лековитост се ставља на последње место, јер су лекари све сводили на веру болесника, физички и душевни одмор, као и на промену ваздуха и хране.

Многе воде у Југославији биле су познате још за време римског царства, о чему нам говоре разни записи и споменици.

Тако су Вараждинске Топлице биле познате још у другом и трећем веку пре наше ере, што дознајемо на основу римских споменика.

Према једном пронађеном запису бања се звала „Aquae Jasae" и „Aquae Konstantinianae" јер ју је обновио и украсио сам цар Константин, после једног пожара.

Вода Врњачке Бање је била коришћена за време Римљана. Приликом каптаже топле минералне воде 1924 године наишло се на једно удубљење у стени на самом извору, одакле су Римљани захватали воду. Ту је нађено такође преко две стотине разних новчића из времена пре наше ере, као и из трећег и четвртог века.

У бањи Врућици код Теслића откопани су римски зидови у облику квадрата, који су заграђивали четири јака топла извора, а у муљу је пронађен римски новац и прстенови. Болесници су их бацали да би „даривали" врело.

Такозвано „римско врело" налази се у Доњем Габернику. При откопавању извора пронађен је чак и први уређај за каптажу, који се састојао из издубљеног врбовог дебла. У бунару, а и околини, налазило се глинено посуђе, гвозден нож и други предмети који су припадали, вероватно, халштатском периоду. Крапинске Топлице су се у време Римљана звале „Aquae Vivae".

У близини извора у Нишкој Бањи нађен је римски новац и гробови зидани римском опеком, као и остаци великих здања на три метра испод површине земље. У једној од просторија још су биле очуване и галерије за седење, а и римска каптажа.

Разне ископине у јодном купатилу код Сиска — (Сисција је била значајан град Римљана), показују да су ту у римско време, постојала купатила са разгранатим водоводним цевима.

Каже се да се у термалној води у Сплиту купао римски цар Диоклецијан. У бањи Црни Губер код Сребренице пронађени су остаци римског купатила, које потиче из 220 године.

Турци су, такође, познавали и употребљавали бање, али и основали неке нове. Тако се каже да је топла минерална вода Врањске Бање била позната још у прво време турске владавине. Крајем 18 века Ћор Мехмед-паша је у њој подигао два базена, а његов син Хусеин 1842 године и трећи.

Купатило у Рибарској Бањи су, вероватно, сазидали Турци. Болесни Турци су се купали у базенима, а у рупама, ископаним у близини извора — народ, раја.

Алија Бањеновић, спахија из Новог Села, долазио је у Врњце са својим женама и децом, а доводио је и своје госте. Сељаци из околних села морали су да доносе понуде спахији па су становници проклињали своју воду. Када су 1832 године протерани Турци из ове нахије, сељаци су озлојеђени затрпали извор да би га бар прикрили.

Турци су подигли и Соко Бању, што се закључује по архитектури самог купатила налик на турске хамаме, а и начину каптаже.

Међутим, и поред тога што су неке наше бање биле познате још у давна времена, многе су, после тога, дуго времена заборављене. Разни услови су утицали на то, а многе приче и легенде говоре о томе како су бање поново откривене.

Лековитост врњачке воде се, по народном предању, прво показала на кобили чачанског владике Јанићија. Владика је јашући на њој, сипљивој, обилазио своје парохије. У Врњцима ју је морао оставити, јер није могла даље. Остала је да лута. Пила је неку топлу воду, која је извирала из сувог речног корита. После извесног времена — потпуно је оздравила. Многи болесници су онда навалили да пију ту воду. Глас о њеној лековитости убрзо се прочуо и Врњачка Бања је, из дана у дан, постајала све чувенија.

Слично предање постоји и о откривању Бање Ковиљаче. Наиме, поред једне сумпоровите баре водио је главни пут из Босне за Србију. По падинама и огранцима планина Гучева од прастарих времена било је богатих рудника, због чега је туда пролазило доста људи и каравана. Прича се да су крај те баре неки кириџије морали да оставе изнемоглог коња свег у ранама. Коњ се вукао и падао по тој бари, ваљајући се у блато, сумпоровити муљ и воду. Доцније, у повратку, кириџије су се изненадиле када су одбаченог и рањавог коња, нашли потпуно излеченог, како пасе. Тако је откривена лековитост баре, која се некад звала „Смрдан Бара", па „Смрдан Бања", и најзад Бања Ковиљача.

Али, постоје приче да су лековитост неких бања утврдили и људи. Русанда дуго година није била позната. Али када се сеоски свињар Стеван Ранисављевић излечио од болести, због које је био хром и ишао на штакама, к себи га је позвао сеоски парох. Стеван му је признао да се купао у језеру и каљужао у блату. Да би проверио ово парох је на себи и својој сестри опробао воду и блато. После дужег облагања болесних места блатом обоје су били излечени. Парох је онда покренуо акцију и основао друштво које је подигло купатило на сплавовима у језеру.

Вишеградска Бања је случајно откривена. Мештани су отварајући каменолом гранита повредили изворе и вода је почела да шикља. Убрзо се утврдила и њена лековитост.

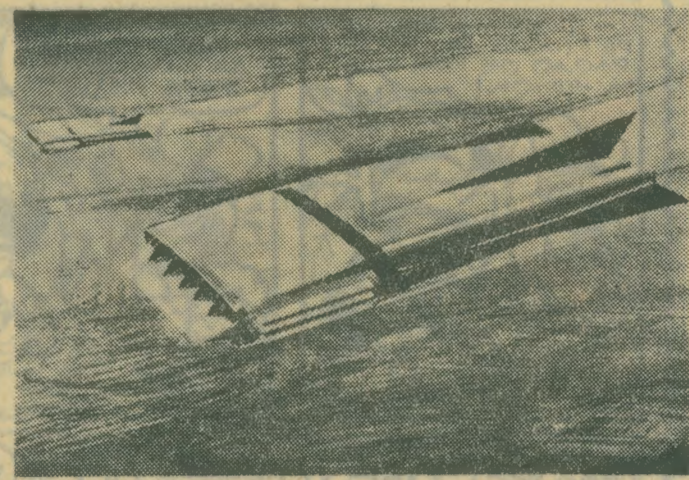
Тамо где се данас налази Матарушка Бања пре 1897 године били су врбаци и њиве. Велика поплава Ибра када се излио из свог корита, уствари је, открила бању. Кроз данашњу бању јуриле су матице, и однеле земљу, оставивши продоре и рупе. У једној од њих, сељаци су нашли топлу смрдљиву воду. Порезници из Краљева су хтели да процене уништено земљиште и ослободе сељаке од порезе. Пошто им се учинило да је ова вода лековита, послали су је на анализу, која је потврдила њихову претпоставку. Истог лета, сељаци су рупу проширили, оплели је пруђем и болесници су почели да се купају у њој.

ФАНТАСТИЧАН НАПРЕДАК

Пошто је авијација неколико година тапкала у месту поново је учинила један фантастичан напредак. Тек што би конструисали један тип авиона а убрзо се испоставило да је већ превазиђен. Једни авиони, чудо савремене технике постоје већ, други ће бити тек остварени, а то све чини део нашег свакодневног живота..

На слици се види један будући атомски авион за који је предвиђено да лети 7.500 километара на час тако да ће пут од Њујорка до Лондона прелазити за 98 минута.

Исти је случај и са аутомобилима. Већ постоје кола без точкова која иду и по суву и по води, изграђени су прототипи скутера без точкова и војна кола која клизе неколико сантиметара изнад тла, а такође и возови који јуре на једној шини постављеној на стубове дуж улица града. Таква кола позната су под именом монорај. Идеја је стара неколико година, а Франкфурт је први град у Европи који је усвојио овакав саобраћај. Показало се да је практичан: не омета градски саобраћај јер јури трасом изнад градских улица, а може да постигне веома велику брзину.

нивоа дошло је углавном у сливу Волге због задржавања падавинских вода у дубоком орању и повећаног испаравања са великих вештачких језера. У далекој прошлости језеро се звало Гирканско, затим Хвалиско или Хвалинско а у новије време Касписко. Сва три назива потичу од имена народа који су некада живели на његовим обалама: Гиркана, Хвалиса и Каспијаца.

Владај Истоком!

У заливу Златни Рог, на западној обали Јапанског Мора, лежи велика лука и индустриски град ВЛАДИВОСТОК, чије име у преводу са руског значи „Владај Истоком!". Град има око 290.000 становника. У њему се завршава сибирска железничка пруга.

Црно језеро

У Памиру на висини од 3.914 м лежи језеро КАРАКУЛ од 364 км² — по површини нешто веће од Охридског. Нема ниједне отоке, а име му је турско: кара — црн и кул — језеро.

ЖИВОТ ПИШЕ РОМАН

Статистика из 1959 године каже да је те године живело у Европи 450 људи старијих од сто година. Поред тога она показује да је човечји век знатно продужен последњих 30 година.

И раније је било случајева велике старости, које уколико нису документоване, треба приписати фантазији. Најстарији човек, о чијој старости постоје писмени докази, свакако је Француз Жан-Батист Мурон. Умро је заиста у дубокој старости — кад је имао 124 године.

Као седамнаестогодишњи младић Жан-Батист Мурон био је 1684 године осуђен од једног француског суда због разних кривичних дела паљевине, на казну „сто година и један дан присилног рада на галијама ратне флоте“. То је у оно доба била казна за тешке преступнике, и сви су знали да је гора од смртне. Робијаши на галијама доживљавали су паклене муке. Везани ланцима за клупе у најнижим одељењима галија, мучени и бичевани од суровних надгледника, они су морали и дању и ноћу да веслају. Смрт је за њих претстављала спас од претешких мука.

Мурон се успротивио закону природе и победио га. Док су његови сапатници брзо трошили снагу, после чега су њихова телеса бацана у море, а упражњена места заузимали други робијаши, Мурон се чак очеличио и навикао на живот у мрачној просторији за веслање. Под крвавим траговима које су остављали бичеви надгледника његови мишићи као да су се окаменили. Ни најсуровији мучитељи нису могли да сломе његову снагу. Године су пролазиле а Мурон је седео за истим веслом. Његове бутине су урезале дубоке жлебове у дрвену клупу. Надживео је све своје сапатнике па и своје мучитеље.

Деценијама су гвоздени окови стезали зглобове Муронових руку.

Једног дана изненада је дошло олакшање. Француска флота је увела бродове на једра. Галије су одбачене и усидрене у лукама, чекале да понекад притекну у помоћ. А пуњене су новим затвореницима јер за њих није било места више у затворима. Беспосленом Мурону године су се вукле као на леђима пужа. Његова галија била је укотвљена у тулонској луци и изгледало је да ће му тело ту иструнути.

Мурон је остарио, коса му је поседела, али снага није била сломљена. Сваке године урезивао је мали знак металном кашиком на својој клупи. Једнога дана када је баш бројао зарезе, један официр је вршио инспекцију „пливајућег затвора“. С пуно ироније он упита Мурона:

— Шта мислиш да радиш кад ти истекне казна?

— Покушаћу да поправим своје грешке, — одговори мирно Мурон.

Официр је замишљено посматрао старог човека, затим га лако ударио по рамену и рекао:

— Видећу шта могу за тебе да учиним.

У Мурону се родила нада да ће још једном осетити топле и светле сунчеве зраке.

Дуго је чекао на помиловање. Време је све спорије пролазило. Нови чувари и нови робијаши заузимали су места старих. Кад је једног дана пребројао зарезе на клупи, закључи да је навршио 100 година живота. Још седамнаест година и његовој казни је крај.

О стогодишњем робијашу на старој галији почело је наједном да се прича у тулонској луци, тако да је њен командант обавестио о томе и краља Луја XV. Без оклевања краљ је помиловао Мурона, али тада се десило оно, чему се нико није надао: Мурон је одбио помиловање. Слободу је чекао раније, дуго, и био преварен — зато је сада гордо одбио краљеву милост. Био је чврсто одлучио да постигне оно што још никад нико није: да одробија 100 година и један дан!

Муронова тврдоглавост је изазвала прво чуђење а затим подругивање, али он је остао при своме. Најзад га је власт препустила судбини, сматрајући да ће га смрт ионако однети данас или сутра. И Муронов случај је пао у заборав.

Године су погрбиле Муронова леђа. Изгубио је у тежини ,а његови мишићи снагу. Хладноћа се увукла у срж његових костију. Кад је вечни сумрак готово потпуно уништио његов вид, осванио је дан — последњи на робији, час слободе.

Тулонска лука личила је на мравињак. Људи су дошли да виде 117-годишњег робијаша при изласку на слободу. Кад је Мурон, кога су водила два чувара, силазио са галије, лице му је изгледало као камена маска. Последње године изобличиле су црте његовог лица, а готово слепе очи нису могле да поднесу толико жељену светлост сунца.

Људски гласови су умукли... То више није био човек него сенка, безлична сенка са неког другог света. Људи су се помакли да начине Мурону пролаз. Тетурајући се ишао је изнемогли старац. Постигао је свој циљ, али га је живот изневерио.

Опет је Мурон брзо пао у заборав. Неопажено је живео још седам година у једној бедној собици у поткровљу и хранио се отпацима из једне морнарске крчме. Једне необично хладне зиме нису га видели данима. Суседи су се забринули а кад су ушли у његову собу нашли су га мртвог. Око трвдих уста као да је лебдео осмех среће. Најзад је дозволио да га смрт победи у 124 години живота.

Према документима Мурон је човек који је досад најдуже живео. Појављивали су се и људи који су тврдили да имају више година него што их је имао Мурон, али, нико од њих то није могао да докаже. У Тулону још и данас постоји кућа у којој је умро Мурон и она се показује странцима као нарочита знаменитост.

ПЛАМЕН ШИБИЦЕ НА 400 КИЛОМЕТАРА

Недавно је америчким стручњацима пошло за руком да конструишу појачивач светлости, налик на појачивач гласа, тако снажан да су га назвали „направа помоћу које видимо и оно што се не види”.

Нови уређај је уствари невероватно осетљив електронски инструмент помоћу кога може да се продре дубље у материју и простор него досад било којом познатом направом. Она омогућује да се виде или фотографишу у свемиру веома удаљени објекти па и да се дубље проникне у атом. Јер, иако је науци успело да разбије атомско језгро, практично га још нисмо добро видели. Нова направа омогућује да се атом сними на фотографску плочу и да се темељније проучи.

Сама направа резултат је дугогодишњих испитивања и сарадње индустриских предузећа. Уствари она је једна електронска цев која с једне стране прима светлост а с друге је испушта на светлеће платно 3.000 пута појачану.

Колико је ово велики успех показује следећи пример: пламен шибице обично се види на отстојању од 200 метара, а уколико је ванредно лепо време онда и до 300 метара. Међутим, помоћу нове направе упаљену шибицу можемо видети на 400 километара далеко.

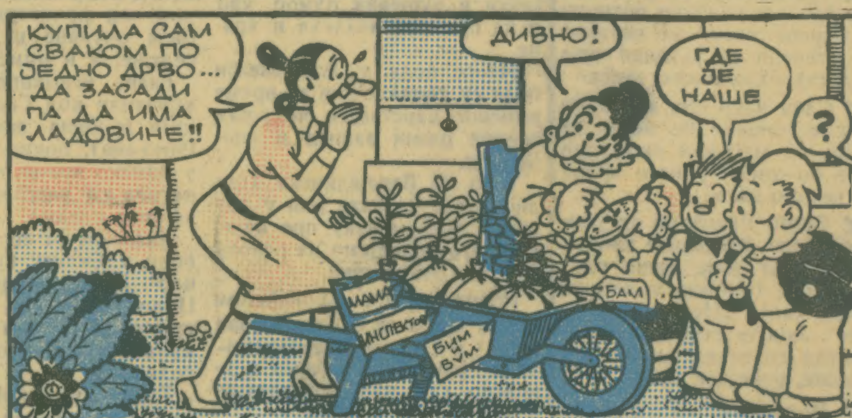
Чему треба да послужи ова направа?

Човек је успео да продре дубоко у свемир. Помоћу телескопа у Маунт Паломару виде се звезде удаљене од Земље милијарду светлосних година. Даље није могао. Али он хоће дубље да продре и у тајне материје. Пошто је открио многе тајне атома, жели да види како се понаша разбијени атом.

Када се џиновски телескоп на Маунт Паломару снабде овом електронском цеви он ће моћи и даље да продре у васиону, јер ће његово сочиво сада имати пречник не пет него тридесет метара. Два америчка научника, Мартин Перл и Лауренс Џонс су већ покушали да сниме делове атома. Фотографске плоче ће се разликовати од постојећих јер ће бити не само прецизније него ће показивати пут и брзину саставних делова атома после разбијања атомског језгра. Досада је атомистима ово веома ретко полазило за руком. Направа такође омогућује фотографисање и таквих брзина које су равне брзини светлости и таквих ситних честица које претстављају само милијардити део милијардног дела грама.

Ова направа ће унети праву револуцију у науку и помоћи за даље продирање у многе тајне.

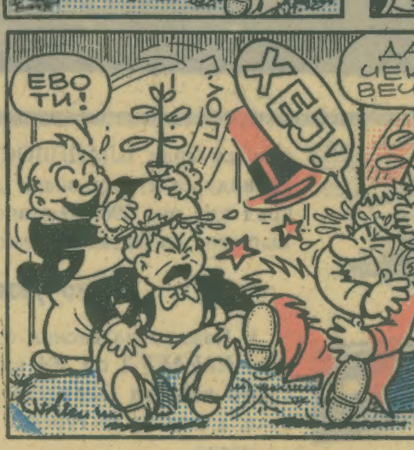

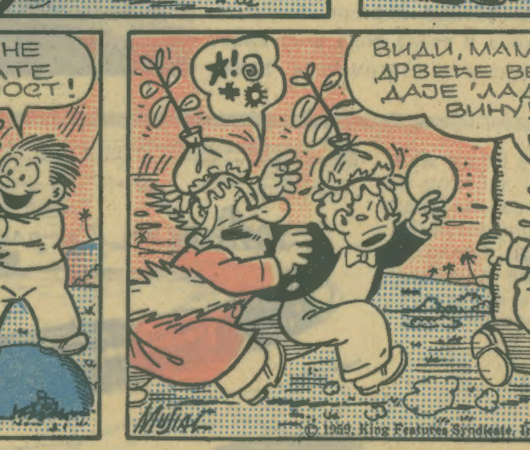

НОЋИ НИСУ НЕМЕ

Там. Там-там. Там, там-там... Земља је још топла, а ноћ се већ спустила, као увек — тиха и тамна.

Там. Там-там... . Там-тарам. Звезде жмиркају с неба.

Там... Трам... Там.

Из колибе су излетела тројица. Изнели су на обручу затегнуту кожу уловљене животиње. И они су те исте звуке поновили ударајући шакама по затегнутој кожи.

Там. Там-там...

Негде издалека јавио се још неко. Ударци су се са истока преносили на југ.

Ударци су стигли на далеки југ. Њих је неко послао са истока. А ту се налази Кенија. Из ње је дошла вест која је значила поруку. Шта она казује знају само они који је шаљу и они који је примају.

Из Кеније у Мозамбик, португалску колонију!

Обале Мозамбика запљускују таласи Индиског Океана. Наслоњен је на Тангањику, Њасу, Северну Родезију и Јужну Родезију, а југозападно је Југозападна Афричка Унија. Кроз Мозамбик протиче Замбези, река која доноси много воде у Индиски Океан.

Мозамбик ћути, али да ли ће још дуго?

Португалија има још колонија. Одавно је она побола јарболе и на другим местима и окачила своје заставе које се виоре на жарком афричком сунцу.

Там-там је пренео и са северозапада једно обавештење.

Из Родезије и Њасе из Гане и Гвинеје удари руке преносе вест да колонизатори убијају људе зато што неће да се покоравају једино њиховој речи и жељи.

Колики је Мозамбик? На 279.000 квадратних миља живи нешто око 6 милиона становника.

Из Мозамбика су још из прошлих векова Португалци извлачили мушкарце и продавали их као робове на свим пијацама. Белци су их куповали. У прошлом веку и почетком овог, у Бразилији су најлакше и за скупе новце продати многи снажни људи из Мозамбика. И сада се одатле извлаче најснажнији и најздравији. Њих има у јамама јужноафричких рудника бакра, а у Северној Родезији их добро плаћају.

Португалци нису никад улагали у Мозамбик чак и не желе да било шта у њега уложе. Они само извлаче: из плантажа шећерне трске — шећер, од мозамбичког памука раде се тканине али не за домороце, памук путује даље... Чај се пије свуда по свету са плантажа Мозамбика, а манган се товари и плови водама океана и мора иако домороци од тога немају користи.

О португалским колонијама у Африци релативно се мало зна јер португалска влада жели да их држи далеко од свег света. За португалско „Министерио до Ултрамар" у Лисабону, перо је опасније од сваког ватреног оружја, зато се нерадо примају они који могу да пишу. Црнци немају готово никакву прилику да путују изван својих колонијалних територија. Једино може у Мозамбик да залута богати туриста. Да би разгледао егзотику Мозамбика мора добро да плати. Фотографски апарат и камера се не носе окачени о рамена.

Положај црнца у португалским поседима Африке је ропски рад који Португалци службено називају „организовани рад".

Сваки одрасли црнац способан за рад обавезан је да да свој удео на „организованом раду". Од тога је ослобођен само онај ко докаже да је способан да обради и своју земљу. А колико је таквих? Ко је у стању да издржи толики напор? Црнац се преко „организованог рада" узима и за рад на плантажама и у најдубљим јамама у рудницима. Ако ко има среће да буде одређен за рад на приватним имањима и предузећима код белаца, послодавци морају да са њима склопе уговоре.

Сваки црнац запослен као домаћа радна снага, као послуга код белца, мора да има неку врсту личне легитимације на којој се његов послодавац потписује сваког дана. А шта бива ако полиција случајно наиђе на црнца чији кортон тога дана белац није оверио? Осуђен је на велике муке, па и на прогонство.

Кад црнац чује за острво Свети Тома, где се налазе плантаже какаоа, он зна шта га тамо очекује. На острво су многи отишли али је мало оних који су се вратили оданде.

Да би се одржао систем експлоатације црнаца колонијална власт спречава ма какву политичку активност и организовање црнаца. У португалској Африци они немају ни културне ни било какве друге активности. Али тамо постоји чудна пракса — законом је предвиђено да црнац може постати „белац". Само, да би то постао урођеник мора да се обрати суду и докаже да говори португалски, да је хришћанин-католик, да има одређена финансиска средства и да се одрекао црначких обичаја и начина живота. Тада тек он постаје пуноправни португалски грађанин.

Међутим, иако се Португалци труде да изолују своје колоније од осталог света нарочито од утицаја антиколонијализма и националног буђења у Африци, не успевају да спрече гласове да допру и до Мозамбика.

За последње догађаје у Конгу, раније у Родезији и Њаси, за састанак претставника Кеније у Лондону, сазнали су и становници Мозамбика. Жене и људи будни су сваке ноћи очекујући да чују ударце там-тама.

Колико ће то трајати? Колико ће још колонијалне власти да спречавају становништво Мозамбика да сазна вести са друге стране?

Преко там-тама Мозамбик је обавестио да су власти извршиле велика хапшења у португалској колонији Анголи. Лисабон не може то да сакрије.

И опет ће из тихе ноћи изронити звук там-тама да саопшти неке нове вести.

БРАЗИЛИЈАНАЦ ДЕ СИЛВА ОСВОЈИО ЈЕ НА ОЛИМПИСКИМ ИГРАМА У ХЕЛСИНКИЈУ И МЕЛБУРНУ ЗЛАТНЕ МЕДАЉЕ

Званичан почетак такмичења у троскоку као лакоатлетској дисциплини био је на првим обновљеним олимписким играма у Атини 1896 године.

Троскок је напорна дисциплина јер изискује брзину, еластичност и велику нервну концентрацију, па је зато одлучено да се у њој такмиче само мушкарци. Мада се троскок код разних народа среће као обична дечачка игра и забава као и бацање камена с рамена, он је пун развој доживео тек кад је постао олимписка дисциплина.

На свакој досад одржаној олимпијади постављани су нови олимписки или светски рекорди у троскоку. На листи победника налазе се такмичари са свих континената сем Африке, а освајачи медаља су разних народности.

Популарност ове дисциплине и њен развој везан је за ванредне успехе петорице такмичара међу којима се нарочито истичу двоје који су победили на две узастопне олимпијаде: Американац Принстајн на Олимпијади у Паризу 1900 и у Сент Луису 1904 године и то са резултатом преко 14 метара; сем тога он је једини атлетичар који је поред овога победио и у скоку удаљ. Други изванредан такмичар је бразилијански црнац Ферijера де Силва који је на Олимпијади у Хелсинкију 1952 године поставио светски рекорд од 16.22 метра.

Рекорди и победе у троскоку били су 14 метара и неки сантиметар све до Олимпијаде у Паризу 1924 године. Тада је Аустралијанац Винтер померио олимписки рекорд далеко изнад 14 метара — на 15.55, што је било готово за цео метар више од претходног. Затим долази велики успех Јапанаца који су на две следеће олимпијаде убедљиво победили. Прво се прославио Намбу на Олимпијади у Лос Анђелосу са резултатом 15,72 метра а на следећој у Берлину, Наото Тајима који је први савладао „звучну границу" од 16 метара.

Одмах после рата на Олимпијади у Лондону постигнути су нешто слабији резултати, али се зато у Хелсинкију истакао изванредни скакач — де Силва. Једини је он тада савладао границу од 16 метара, али је други, Рус Шчербаков, био сасвим близу — 15,98 а одмах после олимпијаде поправио је де Силвин рекорд на 16,23 метара.

На олимпијади у Мелбурну састало се неколико изванредних скакача. Већ у другом покушају Исланђанин Аинерсон постигао је бољи резултат од дотадашњег рекорда. Чак и трећи такмичар је прешао 16 метара. У овако оштрој конкуренцији де Силва је морао да напрегне све своје силе и да изванредним скоком од 16,35 метара победи своје противнике.

Редовним тренингом и спортским животом де Силва постиже и даље изванредне резултате и не би било чудно кад би и по трећи пут победио у троскоку на следећим олимписким играма у Риму за које се марљиво спрема.

Стене нам причају ИСТОРИЈУ ЖИВОТА

ДЕВОН

Овај период, дуг 42 милиона година, добио је име по енглеској покрајини Девонширу, али стене са фосилима из овог времена нађене су и у многим другим крајевима света. Највише су пронађени фосили риба, и зато се, често, овај период назива и „доба риба". Огромна риболика створења живела су у великом броју по рекама, а још средином овог периода и праве рибе су биле доста распрострањене. Ајкуле (12) су већ пливале морима. На слици је приказано како их лови џиновски динихтис (13), који је био дуг преко 10 метара. Неке из ове породице риба имале су „плућа" и могле да опстану и на копну, док су друге имале снажне ноге и ходале по земљи. Крајем овог периода од тих врста риба развиле су се амфибије.

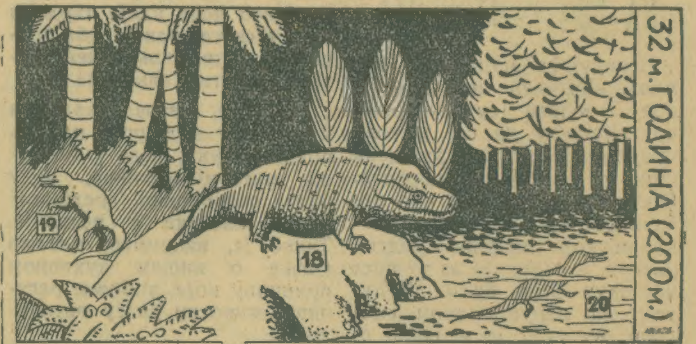
КАРБОН

Наслаге угља које и данас постоје биле су створене пре краја овог, 50 милиона година дугог периода познатог под именом Карбон. Мочваре су биле пребивалишта чудних амфибија (14). Неке од њих личиле су на мале крокодиле, друге су потсећале на огромне даждевњаке, а неке су биле сличне великим змијама. На копну је бујала вегетација. У каснијем Карбону појављују се инсекти, међу њима и џиновски вилин коњиц (15) чији је распон крила износио преко 70 сантиметара.

ПЕРМ

Назван по области Перм у Русији овај период од 20 милиона година широко је заступљен и у многим другим крајевима Европе, Јужне Африке и Америке. У мору је било још много брахиопода, а љускара и риба и у сланој и у слаткој води. Амфибије су такође биле многобројне али и довољно велике и снажне да се одбране од нових дошљака — рептила. Неки од ових џиновских гмизаваца били су слабо покретљиви као мошопи (16) биљождери дуги око три метра. Едафосаурус (17) такође биљождер, достигао је дужину од четири метра. На леђима је имао огромне коштане бодље, повезане разапетом кожом. Улога овог „једра" остала је и до данас непозната.

ТРИАС

Период Триаса трајао је 32 милиона година. Иако целокупно узевши, то претставља релативно кратак период, његов значај је огроман јер је био раздобље два основна ступња развитка живота на земљи. Великим амфибијама су дани били одбројани, а оне које ми знамо из тог су времена. Рептили су били врло распрострањени и спремни да заузму место својих претходника и предака. На слици су приказани: огромна амфибија лабиринтодонт (18), један мали месождер диносаурус (19) и једна животиња, слична крокодилу, како плива (20).

(Наставиће се)

Медицина кроз векове

ПАРАЦЕЛЗУС СПАЉУЈЕ ГАЛЕНА И ХИПОКРАТА

Аурeол Филип Теофраст Бомбаст фон Хоенхајм, назван Парацелзус (1493—1541) сматрао је самог себе спасиоцем медицине шеснаестог века. По његовом мишљењу, сви лекари пре њега били су преисподњи идиоти — Гален, лажов и варалица; Авицена обичан кувар који је кувао траве и корење. „Ја треба да будем владар, —узвикивао је Парацелзус — и краљевство ће припасти мени".

И заиста он је освојио „краљевство медицине" и њиме суверено владао. Јер, иза његових бомбастих и хвалисавих речи крила се једна јака личност која је, како каже један историчар медицине, својим гласом срушила зидове Галенове зграде.

„Досадашња медицина успевала је само да прави лешеве; лекари су трампили здрав разум за празна учења; лекар мора да по књизи природе ступа сопственим ногама, — говорио је Парацелзус. Он се и придржавао онога што је проповедао: још као млад прокрстарио је Енглеску, Турску и Грчку покушавајући да открије „најдубље корење медицине".

Парацелзус се родио у Швајцарској, а студирао је медицину на италијанским, немачким и француским универзитетима. Године 1515 добио је титулу лекара. Читавог живота остао је луталица. Чак и катедра анатомије, коју је 1527 године добио у Базелу заузимањем познатог штампара Фробена није могла да га задржи на једном месту. Прича се да је своју краткотрајну професорску каријеру у Базелу почео малим „ватрометом": на катедру је донео мангал с распаљеном ватром и пред окупљеним студентима бацио је у њу Галенова, Хипократова и Авиценина дела. То је био његов начин да би својим ученицима могао да каже: „Господо, да почнемо још једном од самог почетка".

Остали професори били су запрепашћени оваквим Парацелзусовим „приступним предавањем". Њихово запрепашћење претворило се у право огорчење кад се он својим студентима обратио с катедре не латинским, као што су сви чинили, већ немачким језиком погодним само, како се у то време међу ученим људима сматрало, „за обраћање коњима". Али, Парацелзус је наставио да држи своја предавања и да пише своја дела на говорном немачком језику.

Читава Парацелзусова делатност била је усмерена против сколастике и слепог потчињавања ауторитету старих величина. То је, уосталом, и значило јавно спаљивање Галенових списа. Његов основни циљ био је да створи медицинску науку засновану на опитима и запажањима. Одбацио је старо учење о четири течности у човечјем телу од чије равнотеже зависе здравље и болести и сматрао је да су процеси који се одвијају у организму хемиски.

С правом можемо Парацелзуса сматрати оснивачем медицинске хемије, јер је он први проучавао терапеутско дејство разних хемиских елемената и једињења. Поред тога што је увео у праксу нове, хемиске лекове, он је проучавао и биљне лекове које је справљао у виду тинктуре, екстракта и еликсира. Његово тврђење да лекове треба дати у одређеним дозама према узрасту болесника, јачини и врсти обољења, било је за оно време нешто потпуно ново.

Лек против свих болести не постоји, тврдио је Парацелзус, и због тога је неопходно потребно тражити специфичне лекове за поједина обољења. Дужност је хемичара односно алхемичара, да из разних минералних и биљних сировина путем дестилације издвоји нове лекове.

И у хирургију је Парацелзус унео нове идеје тврдећи да пре свега „ране треба бранити од спољашњих непријатеља" чистим завојима.

Међутим, његова схватања у области медицине и природних наука, мада у суштини материјалистичка, нису била ослобођена средњовековне мистике и религије. Такво је, например, његово учење о вишем духовном принципу који, тобоже, регулише животну снагу организма.

Поред тога, у узрочнике болести он убраја и утицај планета, као и врачбине. Али, треба се сетити времена у коме је он живео да овакве заблуде буду схватљиве.

На несрећу, после његове смрти његови ученици и следбеници све више су се приклањали његовом мистицизму, запостављајући његове трезвене, чисто материјалистичке идеје.

АНТАРКТИК СЕ ДЕЛИ НА ДВА КОНТИНЕНТА

Испитујући најновији земљин континент на Јужном полу, геолози су створили претпоставку да се његова површина састоји из два дела који су различитог порекла. Посумњали су да се ови делови спајају дубоким улегнућем које покрива ледена калота, али доказа за ту претпоставку није било. Међутим, на међународном симпозијуму који је недавно одржан у Буенос Аиресу, два америчка сеизмолога су изнела доказе да је овај јужни континент заиста подељен надвоје пукотином која се протеже од Росовог до Белингхаузеновог Мора. До истог закључка је дошао и новозеландски научник доктор Хатертон. Сада је, ако се сме тако рећи, проблем решен: Антарктик се састоји од два континента која су настала у разним геолошким периодима.

ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

ЖЕНА У АРЕНИ

У време кад друге девојчице кроје хаљинице за лутке и носе плетенице низ леђа, Жанета Берибе, кћи ресторатера у Бордоу, имала је само једну мисао: да присуствује свим коридама које се одржавају лети у аренама града.

— Мој најлепши дан, — каже Жанета, — био је кад ми је било десет година и кад сам први пут присуствовала кориди. После тога сам зажелела да и ја једног дана сиђем у арену и почнем каријеру као тореадор.

Од торбарења...

Наравно, родитељи су покушали да Жанету одврате од њене замисли и да је уразуме јер тај позив, по њиховом мишљењу, није за жену.

Са 16 година, без одобрења родитеља она је напустила дом и почела да лута торбарећи по целој Јужној Француској. Једино није крстарила између Нима до Бордоа пошто се тамо не одржавају кориде. Тако је живела пуне три године, и гледала све борбе с биковима. Када је газда крчме у којој је радила дознао да она није пунолетна остала је без посла. Без пребијене паре пријавила се једном циркусу.

— Шта знаш да радиш? — упитао је директор циркуса када је затражила место.

— Све и ништа, — одговорила је, — али оно што радим урадим са вољом.

... до циркуса

Шеф циркуса био је изненађен оваквим одговором али је ипак ангажовао за претставе балета на води. Жанета уствари није знала ни да плива и замало се није удавила у базену. После су је ставили на програм у улози кловна. Тако је провела зиму, а чим је грануло пролеће напустила је Јужну Француску и отишла да тражи арене.

После оваквог потуцања она се помирила са породицом и вратила кући, али под условом да је родитељи не ометају у њеном позиву.

Кума торера

Као и раније, Жанета је наставила да се врти око хотела у коме су отседали матадори и сви они који учествују у борби с биковима. Тако су је временом сви упознали.

Чим би неки нови тореадор дошао у Бордо причали би му о „Ђуаните" — „куми тореадора".

Најзад 1957 године главни организатор борби с биковима позвао је Ђуаниту да пође с њима у Шпанију и тамо види и научи праве вештине борбе с биковима.

Њен велики дан

Пошто је од раног детињства пратила борбе — видела је преко 500 корида — била је убеђена да већ може и сама да уђе у арену.

Јула 1957 Жанети су дали улогу заменика у једној борби. Присутни су били сви велики матадори. Морала је да савлада младог бика и проборе га мачем. Отада она званично постаје Ђуанита.

После првог успеха ангажована је за две турнеје. Бориће се у свим већим градовима Колумбије. Када су је упитали:

— Да ли мислите да се борите и у Француској? — она је без двоумљења одговорила:

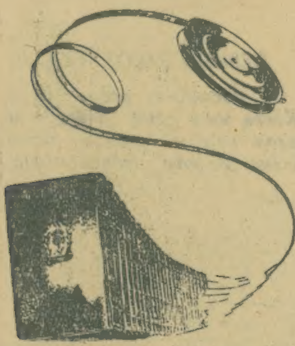
— Свакако, само ако ме организатори позову.

— Али, ви још само замењујете главног тореадора и немате право да наступате као прави.

— Надам се да ћу кроз неколико година стећи и то право, — одговорила је самопоуздано.

Да ли знате?

За 24 минута

Нови метод снимања који је недавно приказала група научника у Америци омогућује снимање 24 тома „Енциклопедије Британике" за свега 24 минута и то на траци чији котур није већи од обичног калема конца.

Последњи

Дуизбург аутомобили почели су да се производе 1920 године а већ 1937 престали. Фред и Оги Дуизбург произвели су у том периоду свега 573 аутомобила, и то по специјалним поруџбинама. Цене су се кретале од 13.500 до 25.000 долара. У неким колима су биле уграђене пећи, тоалетни столови и барови. Једна оваква кола имала је и славна филмска звезда Грета Гарбо. Верује се да их данас има најмање 350 још способних за саобраћај.

НОВОСТ у фотографисању

Недавно се у Немачкој појавио нов фотографски апарат нарочито подесан за почетнике. Уствари, то је нека врста аутоматског „робота": треба само да се притисне на једно дугме па да се добије изврстан снимак. „Магично око" у овом апарату аутоматски регулише отвор дијафрагме као и време потребно за експонирање. Све је подешено као код саобраћајних знакова, црвена светлост прелази у зелену и снималац је тачно обавештен да је све спремно и да он има само да окине затварач. Нарочита вредност апарата је у томе што сам подешава време експонаже на отвору дијафрагме.

Надзвучни уређај

Експериментални центар за аеродинамику у Гетингену конструисаће ваздушни тунел за надзвучне брзине. Овај нови уређај треба да омогући опите са брзинама које достижу Мах 2. Центар са да располаже тунелом за средње брзине које не прелазе 300 километара на час и другим уређајима за испитивање великих брзина од 1200 км на час. Овај центар за аеродинамичка испитивања у Гетингену отворен је још 1907 године. Демонтиран је после Другог светског рата, али већ неколико година се обнавља. Подељен је на три секције, од којих се две баве проучавањем аеродинамичке теорије и експериментима, а трећа, названа аероеластичном, изучава нарочито деформације чврстих тела под дејством атмосферских струја.

МАЛО ХЛЕБА ЈЕДЕМО

Једемо мало хлеба, — тврди директор Института за психологију исхране у Дортмунду, доктор Глацел. Сем тога хлеб је дугојачији него пре 50 година. Још никада није било толико врста хлеба као данас. Све се мање једе црни хлеб, а све више бео и пецива. Према испитивањима овог стручњака за последњих десет година потрошња црног хлеба се смањила за једну трећину док се употреба белог хлеба и пецива удвостручила.

До овога је дошло услед промена у нашој исхрани. То ком последњих сто година опада потрошња хлеба, махунастог поврћа и кромпира, али расте употреба меса, масноћа, поврћа и воћа. Ова измена сасвим је у складу са променама у привреди и начину живота уопште. Све се мање троши беланчевинаста храна биљног порекла, физичког рада је све мање и зато људи постају мање отпорни према болестима и природним непогодама. Постали су осетљивији на хладноћу. Пре 150 година хлеб је давао 82% калорија а сада само 27%. Оваква структура исхране и начин живота утичу на апетит па посредно и на органе за варење.

Доктор Глацел мисли да треба повећати потрошњу хлеба и уносити више беланчевина. То не значи да се не троши месо, масноће и друге врсте поврћа и воћа, али не треба запоставити ни хлеб тако богат беланчевинама.

Према његовим подацима највећи потрошач хлеба је Југославија — са 185 килограма годишње по становнику. Италија троши 146 килограма, Западна Немачка 93, Велика Британија 87 и Сједињене Државе 68 килограма, али зато Југославија троши само 21 килограм меса по становнику, а Сједињене Државе 95.

»РУКЕ ОД ГУМЕ«

Руковање радиоактивним предметима врши се механичким рукама које су, уствари, нека врста врло дугачких металних машица. Али овакве направе нису увек погодне. Зато су створени „провидни сандуци са рукама од гуме" у којима се врше много финији послови и то са мање замора и више спретности. Особље је потпуно обезбеђено од радиоактивног зрачења.

ТЕЛЕВИЗИЈА ПОМАЖЕ РАДИЈУ

Да би давао што новије вести, енглески радио је установио једну новину. У одаји, у којој спикер говори пред микрофоном, налази се стално укључен телевизор. Ако у току емисије „вести" радиостаница прими још неку новост, дежурни службеник ставља исписан лист хартије испред телевизиске камере и спикер може одмах да настави са читањем последње примљене вести.

ЗБОГ ТОГА

Обичај да се при здравицама куца чашама није одувек био знак доброг расположења. У старо време служио је дуелантима. Пре него што би почео двобој, мачеваоци би застали да попију чашу вина. Да би били сигурни да један другом нису насули отров у вино, пресипали су вино из једне чаше у другу и потом се поздрављали додиром чаша.

ЦИПЕЛЕ за слонове

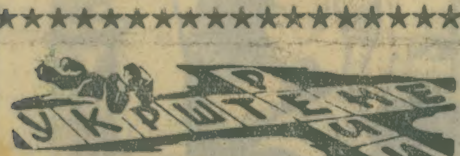
Лондонски стручњак за ортопедску обућу Хантер постао је однедавна чест посетилац градског зоолошког врта. Сатима је посматрао како слонови корачају, проучавао је облик њихових ногу и најзад, замолио чувара за дозволу да узме тачну меру слонових ногу. Хантера у зоолошки врт није довела обична радозналост већ посао. Наиме, он је добио поруџбину за 20 пари парадне обуће за „дворске" слонове једног индиског махараџе.

ПОШАЉИТЕ ГРУДНИ КОШ

Виљем Конрад Рентген добио је једно необично писмо. Један човек га моли да му пошаље... неколико рендгенових зракова и упутство за њихову употребу. Објаснио је даље у писму како се у његовом грудном кошу налази стари револверски метак па каже: „Ово молим јер немам времена да сам дођем до вас".

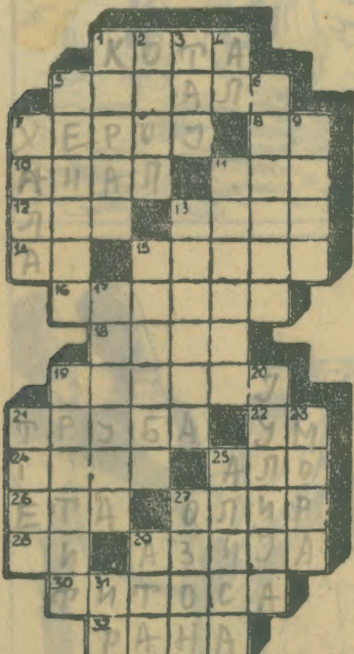
Примивши ово писмо научник се зачудио, насмејао и одговорио:

„Жалим, али засад немам на располагању X-зракова а и њихово слање је врло компликовано. Да би било једноставније: пошаљите ми ваш грудни кош".

Водоравно: 1) стратегиски важна тачка; 5) један хемиски елемент; 7) јунак; 8) јапанска мера за дужину; 10) летопис; 11) наградни пехар у спортским такмичењима; 12) град у Француској; 13) острво из групе Великих Антила; 14) узвик; 15) поклопац; 16) притока Беринговог Мора; 18) старо име Ирске; 19) ратнички или ловачки плен; 21) дувачки инструмент; 22) разум; 24) птица селица; 25) телефонски позив; 26) грчко слово; 28) аутор драме „Ана Кристи"; 2?) два слова; 29) један континент; 30) једна стилска фигура; 32) повреда.

Усправно: 1) припадник класе дупљара; 2) српски средњовековни новац; 3) показна заменица; 4) хемиски знак за алуминијум; 5) угашени вулкан у Африци; 6) словеначки језички реформатор; 7) фабричка дворана; 9) свеза; 11) врста воћа; 13) сомот; 15) страно женско име; 17) чешки књижевник (Јан); 19) врста експлозива; 20) личност из једне Шекспирове драме; 21) страно мушко име; 23) врста рибе; 25) женско име; 27) алотропска модификација кисеоника; 29) отац (слов.); 31) хемиски знак за иридијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Рама; 5) Пераст; 7) труст; 8) АП; 10) рима; 11) пре; 12) Ола; 13) траг; 14) не; 15) араба; 16) Падова; 18) нога; 19) Зеница; 21) Намир; 22) пл; 24) Ерос; 25) Аса; 26) Рас; 27) клуб; 28) аз; 29) арара; 30) Едмунд; 32) наги.

Усправно: 1) реума; 2) Арса; 3) мат; 4) ас; 5) Прилеп; 6) тараба; 7) трон; 9) пега; 11) правац; 13) Трогир; 15) Адонис; 17) анемос; 19) заразе; 20) апсурд; 21) Нера; 23) Лаба; 25) Алани; 27) круг; 29) ама; 31) дн.

МАЛО ФИЗИКЕ, МАЛО ЗАБАВЕ

Кад вас мајка пошаље у гвожђарску радњу да купите прах „сребрни или златни", и течност терпентин, да би направила смешу и њоме обојила: пећ, кваке, саксије и друго, не помишљајте да би тај прашак, који је од алуминијума, могао да послужи и за дечју забаву. За своју разоноду ви можете да купите, у гвожђарској радњи, кесицу „силберфарбе". Њу ћете растворити овако: поспите мало праха по води у чаши и, кад замочите прст, он се неће уквасити. Ако сипате мало праха на пламен свеће, изгореће у светлим звездицама; ако шипку црвеног воска протрљате крзном или вуном, прашак ће отскакати живо од шипке: дунете ли га кроз цевчицу од увијене хартије, у правцу свеће која је мало даље, он ће букнути сјајним звездицама; премажете ли прстом по хартији, па ову запалите, она ће сагорети као бенгалска ватра или чаробне свећице са звездицама.

После ове забаве, руке су вам замрљане. Кад их оперете, начините мало сапунице, па кроз њу провуците фигуре од жице (као што се види на слици). Добићете, на сунцу, разапете по мрежи провидне опне дугиних боја

ТАЈАНСТВЕНО МАСТИЛО

Једним потезом можете да обришете низ написаних речи на листу обичне хартије.

Да би вам овај подухват успео не морате употребити никакав хемиски брисач или какву чаробну гумицу који се могу купити у радњи. Много је једноставније написати речи нарочитим мастилом које ћете лако сами направити а које исто тако лако и нестаје.

Размутите у води мало штирка и добићете неку врсту смесе ни сувише густе ни сувише течне. Овој смеси додајте неколико капи тинктуре јода које има у свакој кући.

На тај начин добићете мрко мастило. Замолите неког од ваших другова да овим необичним мастилом напише неколико речи на парчету папира. Чим се осуши, а то је за неколико секунди, превуците сасвим сувим прстом или парчетом крпе по рукопису — избрисаћете све тако лако као да сте сунђером избрисали отиске креде на црној табли.

ИГРА УЗИЦАМА

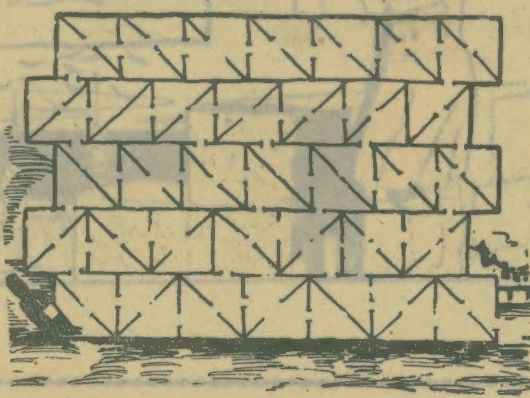
Може бити играча колико се хоће али најмање троје: два партнера и судија. Обојица добију од судије по једну узицу исте дужине без чворова. На дати знак — за два или три минута, све до другог знака, играчи треба да замрсе своју узицу што више могу: праве чворове, увијају је, преплићу, везују.

На други знак судије играчи мењају узице. Онај ко брже размрси чворове на противниковој узици, победник је и постаје судија. Игра захтева пуно окретности и стрпљења.

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

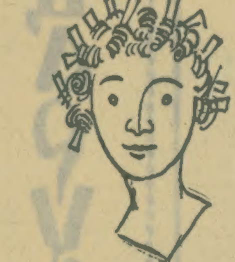
КОЈИМ ЋЕ ПУТЕМ ФЛАША ДОСПЕТИ У КУЋУ?

Треба пронаћи најкраћи пут!

... папилотне, справе за хладно коврџање косе, почеле су

се употребљавати најпре у Француској, и то у 17 веку.

... украсна биљка глицинија, која се гаји по парковима и баштама због лепих, великих, љубичастих цветова скупљених у дуге гроздове, пореклом је из Кине.

... реч гума потиче од египатског израза „кемаи", што значи „дрвна смола".

... прва гимнаестрада одржана је у Ротердаму 1953 године.

... гладијаторске борбе први су приређивали стари Етрурци.

... списи који потсећају на данашње енциклопедије појавили су се у Кини још у 12 веку пре наше ере.

... прве покретне степенице појављују се крајем 19 века. Израђене су у Француској, у оквиру припрема за Париску међународну изложбу која је одржана 1900 године.

... на јајима аустралиске птице ему,

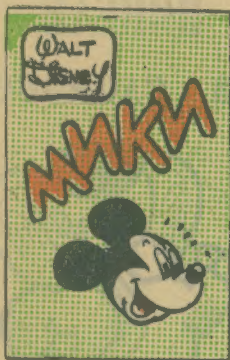

која је тешка око 50 килограма, најчешће седи мужјак.

... рекламни трговачки плакати били су познати још у старом Риму. У Кини се такви плакати појављују у 13 веку, а у Западној Европи у 16 веку.

... харамбаша, назив за хајдучког поглавицу, постао је од арапских речи харами — преступник и баш — вођа.

... први почеци граматике појављују се у Индији око петог века пре наше ере у вези с тумачењем светих књига Веда.

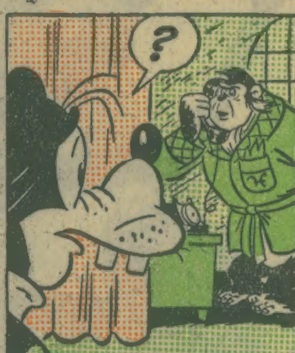

ПЕРИНА ЗАГОНЕТКА

У последње време Пера Ждера није био задовољан јелом које је кувала тетка Белка. И зато једног дана,

када се опет нашао код Белке на вечери, запита:

— Белка, шта је то: кува се, пече се, а не једе се?

— Знам, то је дрвце које се налази на крају кобасице.

— Којешта! То је оно што нам ти доносиш за вечеру — одговори Пера.

ЗАШТО ЈЕ ХОРАЦИЈЕ ПОСЛУШАО

— Је ли, Хорације, јеси ли био код доктора због свог стомака?

— Јесам.

— Шта ти је рекао?

— Да мање једем.

— Јеси ли га послушао?

— Нисам одмах, али кад сам му платио рачун, онда сам морао.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта значи реч крцан?
Каква је то мртва трка?
Шта значи легато?
Шта је крика?

ОДГОВОР:

КРЦАН, по Вуку, је сват у Срему који полази из младожењине куће у кућу девојке уочи свадбе и тамо носи месо и друге намирнице. За то се бира веома духовит човек. Родбина младожењина једва чека да се он

врати од девојке и њених родитеља и обавести их да ли да се надају сватовима, затим да ли је здрава и весела девојка и тако даље. За ту реч Вук додаје и ова значења: варимесо, кртан, крцкало, сукало итд.

МРТВА ТРКА је кад коњи или тркачи стигну заједно, трка која не даје победника.

ЛЕГАТО је италијанска реч и значи везано, без прекидања. Код гудачких инструмената то је низ нота које треба свирати једним потезом гудала.

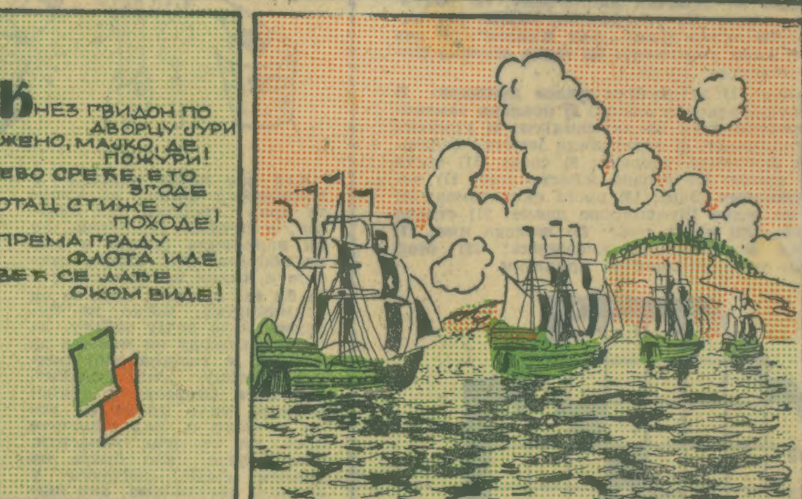
КРИКА је француска реч и означава природно морско пристаниште. У војничком смислу то су ровови који се подижу да би се непријатељу отежало копање заштитних места у циљу лакшег приближавања.

БАЈКА О ЦАРУ САЛТАНУ

Кад у пола беше дана
усред мора, океана
указа се лађа страна
за њом флота цар-Салтана!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу годишња 900 полугодишња 450 за иностранство годишња 1.200 полугодишња 600 динара — Рукописи се не враћају